

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Titi Livii Patavini, Historiarvm Ab Vrbe Condita Libros,
Qvi quidem exstant, omnes, Observationes**

Godelevaeus, Wilhelm

Francofvrti, 1609

In IV. Librvm Titi Livii Annotationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69254](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69254)

Nam cum iusserit, ab eo qui comitia Tribunis creandis haberet, omnes plene Tribunos qui omnino erant, creati: nimirum partem Tribunorum creati, reliquos autem ab his qui creati essent, cooptrari velint, quod cum M. Duilius Tribunas plebis fecisset, recteque factum, neque contra legem ab ipso latam defenderet, anno insequenti Trebonius ne in posterum fieret, lege cauit. Nec aliam legem intelligit Lanius li. 4. cum ait: Ante omnia refellit fallum imaginis titulum, paucis ante annis lege caurum, ne tribunis collegam cooptrare-
 geat. Hæc enim verba nihil aliud significant, nisi id quod hic scripsit, vt qui plebem Romanam, &c. Prout sentit Manutius in de legibus Romanis.

Quod saluberrimum in administratione] Alludit ad illud Homericum Iliados 2. quod ipsum in proœtium abiit.

Ὅμοι ἀγέδων πολυνοσῶν, εἰς πόλεμος ἴσθι.

Multos imperitate malum est, vix vnicui esse.

Nam his verbis Ulysses milites tumultuantes (in quibus erat & Thestius) compescit. Eum Homerius vesiculum usurpauit Dion, cum videret Heracidem moliri factionem, auctori A. Milius Probus. Hinc Xenophon: Voculi, manus, pedes adeo hinc conditi sunt, vt coniuncti se adiuent, non impediunt: sic decet fratres & collegas, animos, consilia & actiones conferre. Et vt orbes cunctes miris anfractibus sibi mutuo cedunt, vt suam harmoniam & concordiam hoc quasi obsequio tueantur: sic principes & gubernatores collegas decet cedendo, ferendo, & placide contranitendo, & concordiam letissime, & cursum prudenter & honeste susceptum abfoluere.

Haud surdis auribus] Id est, non frustra vel inaniter. Sic Virgilius in Bucolicis: Non canimus surdis, respondent omnis sylua. Et Terentius in Heaut. Nihil haud scilicet, quam mihi nunc surdo narret fabulam: Vnde Erasmus in Adagia: Surdo canis.

Litem in rem suam vertere. Quadruplicator.

Litem in suam rem vertendo] Litem in suam rem vertere dixit pro eo, quod est rem inter duos controuersum ad iudicium sibi, quod est, cum iudex ita cum litigantibus agit, vt ei iure suo cedant: Budzus in priusibus annotat. in Pandectas. Quod deinde sequitur quadruplicatoris nomen, intelligitur delatorum genus, qui ex eo quaestu sese tolerabant, vt ea persequerentur, quorum ex legibus quadruplicata actio, quorum ciebra mentio apud antiquos. De quo licet dubium non sit, locum tamen Taciti luculentum, qui ad eius vocis explanationem pertinet ascribam. Contra M. Lepidas quartam accusatoribus secundum necessitudinem legis. Igitur ab illa quarta, quam lex accusatori pro præmio tribuebat, nomē quadruplicatores inueniet. Tomelius aduers. cap. 9.

IN IV. LIBRVM TITI LIVII ANNOTATIONES.

Conubia patris et plebeiorum vetita.

Conubia patris et plebeiorum vetita] In duodecim tabulis scriptum fuit, ne patris cum plebeis conubium esset, præter Linium doct. Dionysius Halicarnassensis libro vndecimo. Eo vero consilio à decemviris id factum esse videtur, ne per nuptias reconciliant, iisdem animis contra decemvros, qui deponere imperium volebant, pro libertate consentirent, vt Manutius in libro de legibus Romanis existimat. At Zalsius in catalogo legum antiquarum idcirco id à decemviris, qui omnes Patris erant, constitutum putat, quod mox maiorum nemo plebeius auspiciam habebat, quippe ea solis patris & omulsi dederat, auctore Cicerone de dominatoribus. Et propterea futurum erat, si conubia non vitarentur, vt incerta prole auspiciam turbarentur.

Quorum sacrorum sit] Familiam enim sacra sequebantur, ac magna omnino sacra a eadem conseruabantur. Hinc apud poetam et neas ex capta vrbe fupens potrem ita alloquitur:

Sacra sua militiam sequebantur.

Tu genitor cape sacra manu, patriisque penates.

Tenentisque penates.

Commodo factis, et curua valle recondo.

Senatus in illum *Aeneidos* 12. versum:

Sacra deosque dabo.

Sed & sepulchrorum iura sequebantur sacra, familiam & heredem Cic. li. 1. de legibus. Ita tanta religio est sepulchrorum, vt extra sacra & gentem inferias esse negent. L. familiaria. & L. seq. & L. Si quis fue. de relig. & fump. in Cic. lib. 1. de officiis differens de gradibus humanae societatis: Magnum enim aut habere eadem monumenta maiorum, iisdem vti sacris, sepulchra habere communis. Verum in re tam religiofa pontificio ius ciuile milcentes Iureconsulti ingeniosi esse non dubitarunt. Inuenta sunt enim rationes, quibus pecunia sacrorum molestia liberarentur, interimerenturque sacra. Cicero li. 2. de legibus, & pro Murens deidens Iureconsultos.

In *lancei libri*] Lancei libri erant in quibus Imperii Rom. facta continebantur, vt tradit Gyraldus historice deorum syn. 3.

Lintes libri. Censura antiochia.

Vt *in manu distylinaque Romana*] Censura enim, vt apud Plotarchum in Paulo Emilio legitur, maxime omnium magistratum reuerentia erat, plurimamque potestatis, tum in aliis rebus, tum maxime ad morum emendationem: emendata quippe mouere indignos poterant Censores, equitibus auferre eque, notare infamia, censum agere, iustitiam condere. De quorum auctoritate, dignitate, & officio, praeter Liuium, leges Feneftellam capite 8. Pomponium Latum capite 22. De Roman. magistr. Varro in libro 2. de agricult. Ciceronem lib. 2. & 3. de legibus. Plutarchum in Paulo Emilio, Alconium Perianum in actione prima in Verrem. Gellium lib. 7. cap. 22. & libro. 4. cap. 12. Dionysium lib. 3. de Roma triumph. Budaeum in an. not. ad Pandectas. Omnia vero Onuphrius in Commentariis Faistorum cumulauit, quem qui ea cognoscere vult adire potest.

Coloni es praesidi causa] Duo ciuium Rom. qui extra urbem habitarent, genera fuerunt, Municipes, & coloni Quales vtrique fuerint Gel. li. 16. c. 13. do-

Coloni. Municipes per quos.

Municipes, in quibus sunt ciues Romani ex municipiis suo iure, & legibus suis viuentes, muneric tantum cum pop. Romani honorarii participes, a quo munere capeffendo appellati videntur, nullis aliis necessitatibus. neque his pop. Ro. lege stricti, cum nunquam popularis eorum fundus factus esset. sed coloniarum alia necessitudo erat, non enim veniunt extrinsecus in ciuitatem, nec suis radicibus nituntur, vt municipia, sed ex ciuitate quasi propaga sumi, & iura institutaque omnia pop. Rom. non sui arbitrii habent. Coloniarum itaque conditio, vt idem Gell. inquit licet magis quam municipiorum obnoxia & minus libera esset, potior tamen & praestabilior existimabatur propter simplicitudinem maiestatemque pop. Ro. cuius coloniarum quasi effigies parus erant, & simul qua obscura obliterataque erat municipiorum iura. Deductionem vero coloniarum mos a Romulo institutus frequentissimus apud Romanos fuit. Nam hostibus lacerantibus victis, agrisque & regionis parte militatis, in agris de eis captis quo imperium Roman. stabilirent, vel nouas vrbes condebant, vel in antiquitas conditas, veteribus incolis ex iis pulsis, nouos ex vrbe ciues per Triumuiros ad id creatos eo deducebant, qui quot agro capto colendo sufficere possent, quem nouis colonis diuidebant. Hi facti in coloniam deducti nouam administranda reipublica rationem Roman. more constitutebant. Nam vt Romae erat populus & senatus, sic hi nouas colonias in decuriones & plebem diuidebant. Decuriones senatus, plebs

Triumuiros de colonis de decurionibus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

populi Romani imaginem referebant. Ex decurionibus singulis annis duos vel quatuor viros creabantur iuxta coloniarum magnitudinem vel parvitatem, qui Duumviri vel trii. i. d. id est, iuri dicundo vocabantur. Hi consulum Romanorum speciem representabant, creabantur insuper adiles, qui vias, ædificiorum publicorum, annonæ, & locandorum rituum publicorum item quaestor, qui aerarii publici curam habebat. Atque hi erant præcipui coloniarum magistratus, in cæteris omnibus more legibus & institutis Romanis vivebant. Harum coloniarum duo genera erant, ut tradit Alconius, quædam civium Romanorum, & quædam Latinæ coloniarum civium Romanorum præter sacra omnia iura habebant, quæ civis Romani obtinebant. Colonia vero Latina, quæ ius Latii haberent, de quo infra dictum sumus. Quia vero crebis coloniarum mentio apud Liniu[m] fit, & earum cognitio non parum ad imperii Romani magnitudinem maiestatemque intelligendam confert, ideo omnia coloniarum seriem ex Onuphrii Panvinii scriptis collecta asseribere in gratiam Lectoris libuit.

Colonia
civitas
Romanorum.

I. COLONIA CÆNINA ABORIGINVM.

PRIMUM omnium Colonia à Romulo facta est bello primo Sabino, Cænina Græci generis non ignobilis vrbs. Trecenti eo deducti civis coloni fuerunt, anno ab vrbe condita 4. Dionysius l. b. 2.

II. COLONIA ANTENNÆ ABORIGINVM.

HÆC eodem anno, quo Cænina bello primo Sabino finito, colonia à Romulo deducta fuit, vrbs fuerat Græcorum Aboriginum, qui siccos expulerunt, quemadmodum Cænina, trecenti eo etiam civis Coloni deducti anno vrbs condita 4. Dionysius lib. 2.

III. COLONIA CRVSTVMERIVM ALBANORVM.

CRVSTVMERIUM, quæ antea colonia Albanorum fuerat, eodem bello vrbs à Romulo, Romana Colonia facta fuit, anno vrbs 4. Dionysius l. b. 2. & 3.

III. COLONIA MEDVLLIA LATINORVM.

MEDULLIA, aliæque vrbes Latinæ audita Romuli virtute se ipsæ ei tradiderunt, hæc Colonia Romana facta, anno vrbs 5. Dionysius libro 2. & libro 3. Medullia olim Colonia à Romulo deducta ad suos defecit, sub Tullio Hostilio rege.

V. COLONIA.

Ex Dionysio. Cum Medullia deducta anno vrbs 5.

VI. COLONIA CAMERIA ALBANORVM.

ROMULUS & TATIUS reges, quum bello Camerinos vicissent, Catheriam, quæ colonia Albanorum fuerat, Coloniam Romanam deduxerunt anno vrbs condita 5.

VII. COLONIA FIDENÆ ALBANORVM.

ROMULUS Fidenatibus insigni prælio superatis, vrbeque eorum capta, Fidenas coloniam Romanam fecit idibus Aprilis, anno vrbs 1. duobus milibus & quingentis colonis eo deductis. Hæc vrbs olim Albanorum colonia fuerat, deducta à maximo natu ex tribus fratribus Albanis, quorum alter Crustumeriam, alter Nomentum colonias fecerant. Dionysius libro 2. & Plutarchus. Liuius vero libr. 4. a Cornelio Cosso, T. Quintio primo Cossi, anno vrbs 26. Fidenis coloniarum additus numerus, ægerque bello interemptorum assignatus. Biennio vero post novi coloni à Fidenatibus occisi vrbi excidium attulerunt.

VIII.

VIII. COLONIA OSTIA.

Nōo Martio rege sylus Meta Veientibus adempta, vsque ad mare imperium prolatum, & in ore Tyberis Ostia colonia condita. Dionysius libr. 1. Livius libro 1. Item lib. 27. Eadem die hi populi in senatum venerunt, Ostiensis, Alfientis, Antias, Minturnensis, Sinuessanus, & à supero mari Senensium. Quam vocationes suas quisque populus recitaret, nullius quum in Italia esset, p. ater Antiatem Ostientemque, vacatio obseruata est. & earum coloniarum iuniores iureiurando adacti supra quadraginta non pernōctaturus esse extra mœnia sua coloniarum, donec hostis in Italia esset. Item libro Senato decreuit, vacationem rei navalis his colonis non esse. Ostia & Castrum nouum, & Pirgi, Antium, Tarracina, Minturna & Sinuessa fuerunt. Florus ex Livio lib. 79. Ostiam coloniam Marius exiguauit, unde dicitur diripiuit. De hac quoque colonia mentionem faciunt, Eutropius & Plinius lib. 3.

IX. COLONIA LATINA SIGNIA.

Perbus Tarquinius colonias deduxit Signiam & Circeos, illam casti dum milites castris hybernis retinet. Circeos ductus loci opportunitate. In qua tum, in illa Sextum filios praefecit. Dionysius lib. 4. & Livius libr. 1. Tarquinius Superbus rex Signiam Circeisque colonos misit, praefidia vrbi futura marique, & lib. 2. Ap. Claudio & P. Seruilio Coss. anno vrbis 259. Signia colonia, quam rex Tarquinius deduxerat, suppleto numero colonorum iterum deducta est. Sex Iulius Frontinus in lib. de Colonis, Signia muro ducta colonia à militibus & triumphis munita, iter populo non debetur. Ager eorum militibus Augusteis in nominibus est assignatus. Hac vna ex XII. colonis bello Punico secundo populo Romano fidelibus fuit. Quum enim 30. colonae essent coloniarum populi Romani, 12. ex his negauerunt esse, unde milites Romanam que datent, XII. vero coloniarum milites ex formula paratos esse, ut pluribus opus esset, plures daturos, & quicquid aliud imperaret, velletque populus Romanus, enixe facturos polliciti sunt. Ne nunc quidem post haec secula fileantur fraudenturne laude sua. Signini fuere & Norbani, Saticulani, Fundani, Fregellani, Lucerini, Venusini, Adriani, Firmani, & Ariminenfes, & ab altero mari Pontiani, Pessani & Cossani, & mediterranei, Beneuentani, & fernini, Spoletani, Placentini, & Cremonenses. Harum coloniarum subsidio tum imperium populi Romani stetit. Ita Livius lib. 27. De hac colonia Strabo li. 5.

X. COLONIA CIRCEII.

Livius coloniarum praeter supra citata auctorum loca, meminerunt Cicero lib. 3. de natura Deorum, Circeem (inquit) coloni nostri Circeiensis religione coloniam. Dionysius lib. 8. vbi Coriolani exulis Romani facta contra Romanos describit. Item Livius lib. 2. 27. & 29. & Plutarchus in Coriolano. Haec autem sunt sub regibus deductae coloniae.

XI. COLONIA ECETRAE.

A. P. Claudio & P. Seruilio Coss. anno vrbis 250. Volscis à Seruilio victis in agrum de eis captum Ecetras colonos missos fuisse, tradit libro 6. Dionysius, quos cum Aurunci pellere voluissent, bellum Romanum in se conuertunt.

XII. COLONIA VELITRAE.

Bello Volscō anno sequenti, postquam Ecetras colonia facta fuerat, à Virgino, T. Verusio Coss. Volscis devictis, Veliternus ager est ademptus, Velitras coloni ab vrbe missi, & Colonia deducta, ita Livius li. 11. Idem T. Gegahio & P. Minn-

P. Minutio Coss. Velitris auxere numerum colonorum Romani. & Dionysius libro 7. viris creatis Velitris Volscorum urbem, Frontinus de colonis. Velitris oppidum lege Sempronia fuerat deductum. Postea Claudius Celsagrum eius limitibus Augusteis confectum, militibus eum adignari iussit.

XIII. COLONIA NORBA.

Germanio & Publio Minutio Coss. Anno urbis 262. Norbam in montes novam coloniam, quae arx in Pomptino esset, miserunt, & Dionysius lib. 7. Norbam deducta colonia Latinorum urbem non intellebim, & Livium lib. 7. Fruernates etiam Norbam atque Setia. finitimas colonias Romana institutione subita deopulati sunt, idem de ea lib. 17. scribit.

XIV. COLONIA CIVIVM ROMANORVM ANTIVM.

Liuius libro 3. Ti. R. milio II. & Q. Fabio Coss. anno urbis 287. Antium coloniam deduxere Triumviri T. Quintius, A. Virginius, & P. Furius, idem 4. 290. A. Posthumio Albo Sp. Fario Coss. colonia Antium suspecta ad Equos transiisse & lib. 8. L. Furio Camillo, C. Menio. Coss. anno 416. Antium novam coloniam missa, cum eo, ut Antiatibus permitteretur, si ipsi assererent coloniam velent. Naues inde longe abactae, interdumque marchii Antiatum populo est & ciuitas data. Hæc omnium prima ex Latina cinium Romanorum colonia facta est, Frontinus. Antium populum deduxit, iter populo non debetur. Ager eius in laciniis est assignatus. Tranquillus in Nerone capitulo 9. Antium coloniam deduxit, ascriptis veteranis a pratorio, additisque per domicilia translationem ditissimis primipilarum, ubi & portum operis sempiternissimi fecit. Hoc anno urbis 804. Neroni 4. & Cossio Cornelio, Coss. factum fuisse tradit lib. 15. Tacitus, ubi ita eo anno ait: Veterani Tercenium & Antium ascripti, Plinius libro 3. cap. 4. In Latio, inquit, quondam Aphrodisium nunc Antium colonia, Florus ex Livio in Epitoma lib. 80. C. Marius Antium Anciam & Lauinium deuastravit colonias. De ipsa colonia Liuius lib. 26 & 36. meminit.

XV. COLONIA VITELLIA.

Quo potissimum anno colonia in Aequos deducta fuerit Vitellia, ab authoribus non traditur: Ego eam domitis Aequis praesidii causa circa annum urbis 295. factam fuisse opinor, quo tempore aliquot deuentis Aequis, triumphi primum acti sunt. Huius Coloniz Liuius lib. 5. L. Lucretio Flavio, & Sca. Sulpitio Camerino Coss. anno urbis 361. ita meminit: Vitelliam coloniam Romanam in agro suo A. qui expugnata. Vitelliam etiam Coloniam Tranquillus in Vitellio cap. 1. commemorat.

XVI. COLONIA LATINA ARDEA.

M. Fabio Vibulano, Posthumio Ebutio Cornicine Coss. anno urbis 312. factum, ut quoniam ciuitas Ardeatium intestino tumultu redacta ad praesens esset, coloni eo praesidii causa aduersus Volscos scriberentur. Hoc palam relatum in tabulas, ut plebem tribunosque falleret, iudicii rescindendi consilium inuitum. Conenserant autem, ut nullo maiore parte Rutulerum colonotum, quam Romanorum scripta, nec ager vilis divideretur, nisi is, qui interceptus iudicio infami erat, nec vlli prius Romano ibi quam omnibus Rutulis diuisus esset, gleba vlla agri assignaretur. Sic ager ad Ardeades rediit. Triumviri ad coloniam Ardeam deducendam creati, Agrippa Menenius, & Titius Clacelius Siculus, M. Ebutius Elua, ita Liuius libro 4. Frontinus de colonis, Ardea oppidum Imperator Hadrianus censuit. Iter populo non debetur, ager eius in lacineis est assignatus, Liuius libro 27. Q. Fabio Max. V. Q. Fulvio Flacco 4. Coss. 30. inquit, tunc coloniz populi Romani erant. Ex his duodecim

decem quum omnium legationes Roma essent, negauerunt consulibus
 dare milites pecuniamque darent. Haec fuere Ardea, Nepes, Sutrium, Cir-
 cula, Alba, Carfeoli, Sueffa, Sora, Setia, Cales, Narnia, Interamna. Eadem li-
 uius colonias Latinas vocat, quas ob id punitas fuisse refert acerbiore
 dedita & censu, tributoque stipendii nomine inditio.

XVII. COLONIA LAVICI.

In libro quarto, anno urbis 336. Senatus frequens censuit coloniam
 Laucos deducendam, coloni ab urbe mille & quingenti missi, bina iuge-
 ra ceperunt. Lauici oppidum in Latio Ptraeste versus erat, à quo via Laui-
 cina, quod Cicero pro Plancio municipium vocat. Haec vero sunt coloniae
 omnes populi Romani deductae post reges exactos, ante urbem à Gallis Seno-
 ribus captam. 120. annorum intervallo, quas, ut opinor, Sextus Pompeius pri-
 us Latinas colonias vocat, ut distinguerentur à nouis, quae postea à populo
 deductae sunt.

XVIII. COLONIA SATRICVM. C. R.

In libro sexto anno urbis 370. largitor voluntarius repente senatus fa-
 ctus Satricum coloniam, duo millia quium Romanorum deduci iussit, bina
 iugera & semisses agri assignati. Haec Colonia in Latio fuit, ut idem Lilius
 tradit.

XIX. COLONIA LATINA SVTRIVM,
alias Iulia Satrina.

Paterculus lib. 1. post septem annos, quam Galli urbem ceperunt (is fuit an-
 nus urbis 371.) Sutrium deducta colonia est, & post annum Setia. Festus Su-
 trium municipium sui iuris vocat. Frontinus colonia Sutrium ab oppidanis
 est deducta ante limites, &c. Plinius lib. 3. cap. 5. in regione 7. Tuscia colonia
 Massellana, Senensis, Sutrina, de hac colonia Lilius lib. 17. & 19.

XX. COLONIA LATINA SETIA alias SETINA.

Li. & Velleio auctore anno post Sutrium colonia facta est, Frontinus. Setia
 muro ducta colonia triumuirali lege est munita, iter populo debetur. P.
 Ager eius in absoluto ex occupatione à militibus tenebatur. De hac Liu-
 us 27. & 29. mentionem facit.

XXI. COLONIA LATINA NEPET.

Paterculus lib. 1. post septem annos quam Galli urbem ceperunt Sutrium
 deducta colonia est, & post annum Setia, nouemque interiectis annis Ne-
 pes. Is igitur fuit annus urbis 381. Frontinus de colonis. Colonia Nepensis a-
 lias Nepes eadem lege seruatur, qua & ager Faliscorum. Nepes igitur legen-
 dum esse ex Prisciano liquet, hanc coloniam Lilius lib. 25. & 29. commemo-
 rat, & Festus municipium sui iuris esse refert.

XXII. COLONIA LATINA CALES AVSONVM.

Lilius lib. 8. M. Valerio Coruo 4. & M. Attilio Regulo cons. designati retule-
 runt de colonia Cales deducenda factoque SC. ut duo millia quingenti
 homines eo scriberentur, Triumuitos coloniae deducendae, agroque diuidun-
 do creauerunt. K. Duilium, T. Quintium, & M. Fabium. Paterculus libro 1. Sp.
 Posthumio, Vetutio Caluino cons. Cales deducta colonia, de ea Lilius libro
 27. & 29. scribit: Haec coloniam Cicero in Rullum municipium vocat.

XXIII. COLONIA ANXVR TARRACINÆ.

Lilius lib. 8. L. A. Mylio Mamercino, C. Plautio Deciano Cons. anno urbis
 coaditae 425. Anxur trecenti in coloniam missi sunt. Bina iugera agri acce-
 perunt. Paterculus lib. 1. Insequentibus consulibus Sp. Posthumio & Philone

Publilio censoribus Acerranis data ciuitas, & post triennium Tarracinas deducta colonia. De eadem Liuius libris 26. & 27.

XXIII. COLONIA FREGELLÆ VOLSCORVM.

Liuus lib. 8. P. Plautio Proculo, P. Cornelio Scapula Coss. anno vrbis 426. Fregellas, Signiorum is ager, deinde Vollicorum fuerat colonia deducta. De eadem libris 27. & 29. meminit.

XXV. COLONIA LVCERIA SAMNITIVM.

Liuus lib. 9. M. Petelio Libone, C. Sulpitio longo 3. Coss. Luceriam colonia deducta, duo millia & quingenti coloni missi. Erat annus vrbis 440. Paterculus lib. 1. eâ decennio ante deductam fuisse scribit sic: Post triennium Tarracinas deducta colonia interposito quadriennio Luceria. Fuit is annus vrbis 439. Plinius lib. 3. cap. 2. Dauniorum prære: supra dicta colonia Luceria, Venusia. Polybius li. 3. bello Punico secundo, Hannibal Dauniam populatur, & in ea coloniam Romanam Luceriam, de eadem Liuius lib. 27. & 29.

XXVI. COLONIA LATINA SVESSA AVRVNCA.

Liuus lib. 9. L. Papirio Cursore V. & C. Iunio Bubuleo 2. Coss. anno 441. Suesſa & Pontia coloniz deductæ sunt. Suesſa Auruncorum fuerat. Paterculus li. 1. ac deinde interiecto triennio Suesſa Aurunca & Saticula, Froninus Suesſa quæ & Aurunca dicitur muro ducta, lege Sempromia est deducta. Inter populo non debetur, ager eius pro parte limitib. intercessit & in lacibus est assignatus. Plinius li. 3. ca. 1. in regione prima Italiae ex descriptione Augusti coloniz Capua, Aquinum, Suesſa, Venafrum. Hanc coloniam Cicero in Rellum municipium vocat. De hac Liuius li. 27. & 29.

XXVII. COLONIA SATICVLA.

Paterculus lib. 1. interposito quadriennio Luceria ac deinde interiecto triennio Suesſa Aurunca & Saticula anno vrbis 441. Sex. Pompeius in Samnio captum est, quo (postea Coloniam) eam deduxerunt Triumviri, M. Valerius Corvus, Iunius Sæua, P. Fulvius Longus, ex S. C. Kal. Ianuarius, L. Papyrio Cursore, C. Iunio 2. Coss. De eadem Liuius li. 27. & 29.

XXVIII. COLONIA PONTIA.

Hæc eodem anno, quo Suesſa, auctore Liuijo, colonia deducta est. Quinta ait: Suesſa & Pontia coloniz deductæ sunt. Volsci Pontias in Italiam litum in conspectu littoris sui incoluerunt. De eadem meminit li. 27.

XXIX. COLONIA LATINA INTERAMNA.

Paterculus li. 1. interiecto triennio Suesſa, Aurunca, & Saticula, Interamnamque post biennium, Liuius lib. 10. Interamnam & Cassinum vt deducerentur Coloniz, S. C. factum est. Sed triumuiros creauere, ac misere colonorum quatuor millia insequentes Consules, M. Valerius, P. Decius 462. Idem lib. 10. Posthumio Megello, M. Attilio Regulo Coss. Samnites Interamnam coloniam Romanam, quæ via Latina est occupare conati, fuit enim & aliud oppidum Interamna in Vmbria. De eadem Liuius libris 27. & 29.

XXX. COLONIA CASSINVM.

Eodem anno, quo Interamna deducto Colonia fuit Cassinum, vt tradit Liuius, quam Cicero pro Plancio municipium vocat.

XXXI. COLONIA L. SORA.

Liuus lib. 10. L. Genutio, Ser. Cornelio Coss. anno vrbis 451. Soram atque Albam Coloniz deductæ. Sora agri Volsci fuerat, sed possederant Samnites, eo quatuor millia hominum missa. Paterculus lib. 1. Decem deinde hoc munere

munere anni vacauerūt. Tunc Sora atque Alba deductæ Coloniz. Frontinus de Colonis. Sora muro ducta Colonia, deducta iussu Cæsaris Augusti inter populo debetur pedum 15. Ager eius limitibus Augusteis Veteranis est assignatus, Plinius libr. 3. cap. 5. Regio ea à Tyberi prima Italiae feratur ex inscriptione Augusti, iussu Colonia Capua, Aquinum, Sueffa, Venafium, Sora, Theanum. De eadem Liuius lib. 27. & 29. Soram Cicero pro Planco municipium nominat.

XXXII. COLONIA L. ALBA.

Liuius li. 10. Sora & Alba coloniz deductæ. Albæ in Æquos sex millia colonorum scripta. Florus ex Liuiio in Epitoma li. 72. A. Iernia & Albæ coloniz ab Italicis obfectæ sunt. De eadem Liuius li. 27. & 29.

XXXIII. COLONIA L. CARSEOLI.

Liuius li. 10. M. Liuius Dentre. Q. Æmylio Coss. anno vrbis 452 Marforum agrum vt tueri, in quem colonia Carseoli deducta erat, quatuor millib. hominum scriptis. Velleius li. 1. Sora atq; Alba deductæ Coloniz: & Carseoli post biennium. De eadem Liuius li. 27. & 29.

XXXIV. COLONIA L. NARNIA NEQVINVM.

Liuius li. 10. M. Fulvio Prætorio, & T. Manio Torquato Coss. anno vrbis 455 Nequinum in deditionem populi Romani venit, colonia eo aduersus Umbros missa à flumine Narnia appellata. Plutarch. in Tito. Quintio colonias deduxit ante consulatum Narniam & Consam. De eadem lib. 27. & 29.

XXXV. COLONIA SINVESSA.

Liuius libro 10. Tum de præsidio regionis depopulata à Samnitibus agitari conceptum. Itaq; placuit, vt duæ coloniz circa Vestinum & Falernum agrum deducerentur. Vna ad Ostium Liris fluminis, quæ Minturnæ appellata, altera in situ Vestino Falernum contingente agrum, vbi Synope dicitur, Græca vrbs fuisse. Sinuessi deinde ab colonis Romanis appellata. Tribunis plebis negotium datum est, vt plebiscito iuberetur, P. Sempronius Prætor Triumuiros in ea loca colonis deducendis creare. Nec qui nomina darent facile inueniebantur, quia in stationem se prope perpetuam infestæ regionis, non in agros mitti rebantur. Hoc autem App. Claudio 2. & L. Volumnio 2. Coss. factum est, anno vrbis 458. Bas vero non nisi anno sequenti deductas his verbis refert Velleius. At Fabio Quinto & Decio Mure. 4. Coss. quo anno Pyrrhus regnare cepit, Sinuessam Minturnasque missi coloni. De colonia Sinuessâ Liuius lib. 27. & 29.

XXXVI. COLONIA MINTVRNÆ.

Liuius & Velleio auctoribus, eodem anno, quo Sinuessâ colonia deducta est. De qua scribit Frontinus: Minturnæ muro ducta colonia, deducta à C. Cæsare. Iter populo non debetur, eius ager pro parte in iugentibus est assignatus, cæterum in absoluto relictus. Plinius lib. 3. colonia Minturnæ Liris anno diuisa. Glancio appellato. Oppidum Sinuessâ extremum in adiecto Latio. De hac colonia Cicero pro Planco, Dionysius li. 1. Liuius lib. 27. 29. Ptolemaeus mentionem faciunt.

XXXVII. COLONIA VENVSIA.

Paterculus lib. 1. Sinuessam Minturnasque coloni missi post quadriennium Venusiam anno vrbis 465. Liuius libro 31. P. Sulpitio Galba 2. C. Aurelio Cotta Coss. anno vrbis 554. Triumuii creati ad supplendum Venusinis colonorum numerum, quod bello Hannibalis attenuata vires eius coloniz essent: C. Terentius Vatro, T. Quintius Flaminius, P. Cornelius, Cn. F. Scipio.

C. Terentius Varro, T. Quintius Flaminus, P. Cornelius, Cn. F. Scipio. Hi colonos Venusiam adscripserunt, Plinius lib. 3. cap. 11. Dauniorum præter supra dictas colonia Venusis. De eadem Livijs lib. 27.

XXXVIII. COLONIA SENA.

Florus ex Livio colonia deducta sunt Castrum Sena, Hadria anno 461. Hoc ego magis factū fuisse anno vrbis 471. quo Senonibus à P. Dolabella ad intercessionem caesis, hæ in eorundem agris colonia ducta sunt. Hanc autem in Senonum agro supero mari adiacente deductam fuisse sic ex Livio lib. 27. intelligitur. C. Claudio Nerone, M. Livio Salinatore 2. Coss. colonos maritimos, qui sacrosanctam vacationem dicebantur habere, dare milites cogebant nullius obferuata. Ostiensis, Altiensis, Antias, Anxuras, Minturnensis, Sinuelfanus, & à supero mari Senensis. De colonia Senensī mentionem facit Tacitus lib. 21.

XXXIX. COLONIA HADRIA.

Hæc eodem anno, quo Sena deducta colonia fuit auctore Livio, de qua idem etiam meminit lib. 27.

XL. COLONIA COSSA, alias CONSA.

Paterculus lib. 1. Cossam vt Pæstum Fabio Dorione, vt Claudio Canino anno vrbis 481. colonia deducta sunt. Florus ex Livio in Epitoma lib. 14. colonia deducta sunt. Possidonia & Consa. Plinius lib. 3. cap. 5. In regione 7. Etruriz ab eo tractu Umbria portusque Telamon, Cossa Volciensium à populo Romano deducta. victi enim aliquot annis ante fuerant Volientes & Vulturnenses à Tit. Coruncanio, de quibus etiam triumphavit. Livius lib. 33. L. Furio Purpureone, M. Claudio Marcello Coss. Cossanis postulantibus. vt sibi colonorum numerus augetur, mille ascribi iussit dum ne quis in eorum numero esset, qui post L. Cornelium & T. Sempronium Coss. hostis fuisset. Plutarch. in T. Quintio refert, eum adolefcentem, & Narniam & Cossam colonias deduxisse. Cossam Cicero in Verrem municipium vocat. De eadem Livius lib. 27. Hæc nostra ætate Ortebellum dicitur.

XLI. COLONIA PÆSTVS, alias POSSIDONIA.

Pæstus quæ & Possidonia dicta est, eodem anno, quo Cossa colonia deducta fuit, vt ex Velleio & Livio videmus. De ea ita etiam scribit Livius lib. 27. Et ab altero mari Pontiani, Fastani, & Cossani. Strabo lib. 5. Picentes ex Hadria Romani colonos in Possidoniæ finem deduxere, vrbis Possidonia Pæstus dicta est in medio sinu, collocata ab Sybaritis, quos Lucani, Lucanos Romani expulere. In salubris vrbis ob amnem in paludes diffusum.

XLII. COLONIA ARIMINVM.

Florus ex Livio lib. 15. colonia deducta Ariminum in Piceno. Beneuentum in Samnio. Paterculus lib. 1. P. Sempronio Sopho, & Appio Cæci F. Coss. anno 481. Ariminum & Beneuentum coloni missi. Strabo lib. Ariminum Umbrosum colonia, vt Ravenna vtraque Romanos habet in quillinos. Plinius lib. 3. cap. 15. Octava regio determinatur Arimino, Pado, Apennino. In ora fluvius Crustaminum. Ariminum colonia cum Annibus, Arimino, & Aprusa: fluvius hinc Rubicon quondam finis Italiz. Eutropius lib. 2. P. Sempronio Sopho, & Ap. Claudio Coss. condita à Romanis ciuitates Ariminum in Gallia. Beneuentum in Samnio. De eadem colonia Cicero pro Cæcinnâ. Livius lib. 27. & 29.

XLIII. COLONIA BENEVENTVM CONCORDIA.

Hæc colonia eo anno, quo Ariminum Livio, Velleio, & Eutropio auctoribus deducta est. De qua sic scribit Frontinus in lib. de colonis Beneventum

tum muro ducta colonia, Concordia dicta. Deduxit Nero Claudius Caesar iter populo non deberet. Ager eius lege 3. virali Veteranis est assignatus, Caudinum alias Caudium oppidum muro ductum iter populo non deberet. In Caesare Augusto colonia Beneventana cum territorio suo est ad iudicatum. Ager eius Veteranis fuerat assignatus, postea mensuratus limitibus & censurus. Sex. Pompeius Beneventum (inquit) colonia quam deduceretur, appellari coepit, melioris omnis causae. Namque eam urbem antea Gortia incolentes Maleuentum appellarunt. Et Plin. lib. 3. cap. 11. Caetera in- tus in secunda regione Hirpinorum colonia vna Beneventum auspiciatus mutato nomine, quae quondam appellata Maleuentum: Polybius lib. 3. Han- nibal Beneventum coloniam diripuit. De eadem Livius lib. 27.

XLIV. COLONIA FIRMVVM.

Hae eodem anno, quo Castrum Velleio auctore in initio primi belli Puni- ci deducta colonia est. De qua Livius lib. 27.

XLV. COLONIA CASTRVM NOVVM.

Florus ex Livio in Epitoma libri 11. coloniam deductam, Castrum, Sena, Ha- dra. Hoc autem factum est anno urbis 465. Paterculus lib. 1. Longe post de- ductam scribit: ait enim: Initio primi belli Puni Firmum, & Castrum colo- nis occupata is annus urbis fuit 489. Livius lib. 36. Senatus decrevit vacatio- nem rei navalis non esse colonis maritimis. Ostia, Fregena, Castrum novum Pyrgi: Vellei ut approbem sententiam potius quam Livii, facit, quod Tulli non dum victi erant, vt in his coloniam adhuc deducerentur.

XLVI. COLONIA AERNIA.

Velleius lib. 1. initio belli Puni Firmum & Castrum colonis occupata, & post annum Aernia. Ergo anno urbis 491. Florus ex Livio lib. 16. colonia Aernia deducta est. Frontinus de colonis: Aernia colonia deducta lege Julia iter populo debetur pedum 10. ager eius limitibus Augusteis est ad- signatus. Florus in Epitoma lib. 72. Aernia vt Alba colonia ab Italicis obse- sae sunt. Idem lib. 73. Aernia colonia cum M. Marcello in potestatem Samni- tum venit. De eadem Livius lib. 27.

XLVII. COLONIA ALSIVM.

Paterculus lib. 1. post 22. annos Aesulum & Alsium colonis occupatae sunt. Livius lib. 27. colonis maritimis vacatio observata non est, Ostiensis, Al- siensis, Antias, Auxuras, Minturnensis, Sinuësanus & Senensis.

XLVIII. COLONIA AESVLVM.

Hae auctore Velleio eodem anno, quo Alsium colonia deducta est, fuit is annus urbis conditae 507.

XLIX. COLONIA FREGENA.

Florus ex Livio in Epitoma libri 19. Coloniae deductae sunt Fregena in agro Salentino Brundisium, Paterculus lib. 1. Fregenas post biennium colonia deducta est. Livius lib. 36. Senatus decrevit colonias maritimas vacationem rei navalis non habere, Ostia, Fregena, Castrum novum, Pyrgi.

L. COLONIA BRVNDVSIVM.

Paterculus Fregena post biennium proximoque anno Torquato Sempro- nioq; Coss. Brundisium anno urbis 510. Florus, coloniae deductae sunt Fre- gena & in agro Salentino Brundisium. De eadem Livius lib. 27. 29.

LI. COLONIA SPOLETIVM.

Florus in Epitoma libri 20. Vmbris victis Spoletium colonia deducta est, Paterculus lib. 1. Brundisium & post triennium Spoletium colonia dedu-

et sunt. Quo anno Floraliū Ludorum factum est initium. Liu. lib. 22. Hannibal interim recto itinere per Umbriam vsque ad Spoletium venit. inde repulsus coniectans ex vnius coloniarū viribus, quanta moles Rom. urbis esset. Et Cic. pro Balbo, Spoletinus T. Maecinus vnus ex his quos C. Marius ciuitate donasset, dixit causam ex colonia Latina in primis firma & illustri. Et paulo post, sed cum lege Appuleia coloniarū non essent deductæ, qua lege Saturninus, C. Mario tulerat, vt in singulis colonias ternos ciues Romanos facere possit. De eadem Liuus lib. 27.

LII. COLONIA VALENTIA.

Paterculus Torquato Sempronioque Coss. Brundisium & post triennium Spoletium, postquam biennium deducta Valentia, anno urbis 515. Liuus 35. de eiusdem coloniarū restitutione (vt puto loquens) ita ait: L. Quintus Cn. Domitio Coss. anno urbis 567. Vibonem colonia deducta est, ex S. C. plebiscito scito, tria milia & septingenti pedites ierunt 300. equites, Triumviri dederunt eos, Q. Neuius, M. Minutius, M. Furius Crassipes, quina dena iugera agri data in singulos pedites sunt, duplex equitibus. Brutiorum proxime fuerat ager. Brutii ceperant de Gracis. Strabo lib. 6. Post Cosentium Hipponium est Locorum adificium, quod Brutii eripuerunt Romani, & Vibonem Valentiam appellauerunt.

LIII. COLONIA LATINA PLACENTIA.

Q Alconius Pedianus in Pisonianam. In annalibus eorum qui Punicum bellum secundum scripserunt tradi video Placentiam, coloniam de eodem prid. Kal. Ianuarii Ti. Sempronio Longo, & Publio Cornelio Scipione patre Africani Coss. Primo anno eius belli urbis 536. Sex milia hominum noui coloni deducti sunt. In quibus equites deducendi fuit causa, vt opponeretur Gallis, qui eam partem Italix tenebant, dederunt tres viri P. Cornelius Asina, P. Papyrius Maso, & Cneius Pompeius, alias Cneius Cornelius Scipio. Eamq. coloniam 53. deductam esse inuenimus. Deducta autem Latina Forus lib. 26. in Epitoma. Coloniarū deductæ sunt in agro de Gallis capto Placentia & Cremona. Paterculus lib. 10. primo: Sub adventu in Italiam Hannibalis Cremona atque Placentia deductæ coloniarū. Polybius lib. 3. sic scribit: P. Scipione, T. Sempronio Coss. Cremonam trans Padum & Placentiam citra Padum deduxerunt C. Lutatius vir consularis, alique duo prætorii triumviri, quos Boi fugauerunt & Mutinam compulserunt deducta sunt sex milia ciuium, intra trigesimalium diem adesse iussa. Plutarchus in Hannibale, Romani Placentiam Cremonamque colonos deduxerunt. Plinius lib. 3. cap. 15. In eadem regione Italix coloniarū Parma & Placentia. De eadem Liuus lib. 31. & Tacitus lib. 18. mentionem faciunt. Hanc Cicero in Pisonem municipium & Festus municipium sui iuris vocant.

LIV. COLONIA LATINA CREMONA.

Hæc eodem anno quo Placentia, Polybio, Liuius, Velleius & Plutarcho auctoribus deducta est, de qua sic scribit Cornelius Tacitus lib. 19. Hic existus Cremonam habuit anno 286. à primordio sui condita erat T. Sempronio & Cornelio Coss. ingruente in Italiam Hannibale propugnaculum aduersus Gallos trans Padum agentes. & si qua alia vis per Alpes irrueret igitur numerum coloniarum oportunitate fluminum, vberè agrum nexu connubiisq. genero adoleuit, floruitque bellis externis intacta ciuilibus infelix. Liuus 31. Galli Placentiam inuaserant, & direpta, traiecto Pado ad Cremonam diripiendam pergunt: Vicinæ urbis audita ciuitas spatium colonis dedit ad claudendum portas: duarum coloniarum alteram captam, alteram oppugnari. Idem libro 33. Cremonensium & Placentinorum coloniarum turba, qui pileati sequebantur.

quebantur Cornelium Cethegum consulem triumphantem de Gallis Insularibus & Carnomanis. Et libro 37. Cremona & Placentia colonis auctr. Plinius lib 3. capit 19. In mediterraneo regionis 10 colonis Cremona, Brivia. Carnomanorum agro Venetorum, Ateste, Ptolemæus lib 3 cap 1. Carnomanorum qui sub Venetia sunt civitates. Cremonia colonia.

LIV. COLONIA PUTEOLI CIVIVM Romanorum.

Livius lib. 34. P. Africano maiore, 2. & T. Sempronio Coss. anno 560. Colonia civium Romanorum deducta sunt Puteolos, Vulturum, Linternum triceni homines in singulas. Paternus lib 1. eodem temporum tractu, quantum apud quosdam ambigitur. Puteolos Salernumque atque Buxentum missi coloni. Rursum Livius lib. 34. Puteolos Salernumque & Buxentum adscripti coloni, qui nomina dederant, quum ob id se pro civibus Romanis ferrent, senatus iudicavit, non esse eos ciues Romanos, Frontinus. Puteoli colonia Augusta: Augustus deduxit. Iter vno latere populo debetur, P. 30. Ager eius in iugeribus veteranis, & tribunis legionariis est assignatus, Festus. Puteolos vnam ex his prefecturis aliquando fuisse dicit, in quas prefecti populi Romani suffragis creati mittebantur. Tacitus libro 14. veteris oppidum Puteoli Ius coloniarum, & cognomentum à Nerone adipiscitur, Strabo libro quinto. Puteoli Cumanorum emporium bello Hannibalis à Romanis incolis auctam nomen accepit à puteis vel à putore, antea Dycearchia dicebatur.

LVI. COLONIA SALERNVM CIVIVM ROMAN.

Livius libro 34. P. Cornelio Scipione Africano 2. Ti. Sempronio Longo Coss. anno 560. colonis civium Romanorum deducta sunt Puteolos, Vulturum, Linternum triceni homines in singulas. Item Salernum Buxentumque colonis civium Romanorum deducta sunt. Deduxere triumviri, T. Sempronius Longus qui rum Coflerar, Marcus Seruilius, C. Minutius Therminus: Ager diuisus est, qui Campanorum fuerat. Eadem Paternus libro 1. Strabo lib. 5. Romani Salernum custodia gratia munerunt, de ea & Appian. 1. bellorum civium.

LVII. COLONIA BUXENTVM C. R.

Eodem anno quo Puteolos Salernumque & Buxentum colonia deducta, vt Livius & Paternus tradunt. De eadem Liv. lib. 39. Sp. Posthumio Albino, Q. Marcio Philippo Coss. anno vrbis 568. Triumviri ad colonos scribendos Sipopatum mari supero, Buxentum infero desertas colonias ab Tit. Manio Pr. vrbis creati sunt, L. Scribonius, M. Tuccius, Cn. Baebius Tamphilus.

LVIII. COLONIA VVLTVRNV C. R.

Hæc cum tribus suprascriptis colonia deducta est. De qua Front. sic scribit: Vulturum muro ducta colonia iussu imper. Cælaris est deducta, iter populo debetur pedum 20. Ager eius in nominibus villarum, & possessorum est assignatus, Varr. lib. 4. de lingua Latina. Nam & colonia nostra Vulturum & Deus Tyberinus. Hæc colonia inter eas prefecturas à Festo refertur, in quas prefecti à populo Romano creati mittebantur.

LIX. COLONIA LINTERNVM C. R.

ET hæc cum Vulturum & tribus reliquis eodem anno colonia facta. De qua ita scribit Frontinus: Linternum muro ductum, colonia ab Augusto deducta, iter populo debetur, P. 120. Ager eius in iugeribus veteranis est assignatus. Hæc eodem iure prefectura aliquando fuisse à Festo refertur, quo Vulturum.

L iuius lib. 34. Scipione Africano 2. & Sempronio Longo Coss. Sipontina agrum qui Hirpinorum fuerat coloniam cuius Romanorum Triumui Di-
nius Brutus, M. Babius Tamphilus & M. Helius deduxerunt. Hac colonia
Liuius auctore deferta colonia cum Buxento restituta est.

LXI. COLONIA TEMPŒA C. R.

L iuius eodem anno quo Sipontum, TempŒam, item, Crotonem ciuium
Roman. coloniz deduxit sunt: TempŒanus ager de Brutis captus erat.
Brutii Graecos expulerant. TempŒam L. Cornelius Merula & C. Saloni-
dederunt.

LXII. COLONIA CROTŒON C. R.

L iuius lib. 34. Africano 2. & Longo Coss. anno 560. TempŒam & Crotonem
ciuium Roman. coloniz deduxit. Crotonem Graeci habebant Triumui,
Cn. Octavius, L. & M. Paulus, C. Platorius Crotonem deduxerunt.

LXIII. COLONIA FIRGI

H ac eodem anno colonia deduxa est, quo superiores, de quo sic scribit
lib. 36. Liuius: P. Scipione Nefica, M. Atilio Glabrione Coss. senatusde-
creuit colonias maritimas vacationem rei nauis non habere, Ostia, Prege-
na, Castrum nouum, Firgi, Antium, Terracina, Minturnæ, S. nuellique.

LXIV. COLONIA LATINA BONONIA

L iuius lib. 37. M. Fuluius Nobiliore, & Cn. Manlio Vulfone Coss. anno 561.
ante diem 3. Kal. Iapustias Bononiam Latina colonia ex senatusconsilio
L. Valerius Flaccus, M. Atilius Serranus, L. Valerius Teppo Triumui dete-
xerunt, tria milia hominum sunt deduxa, equitibus septus gena iuge acce-
teris colonis 50. sunt data. Ager captus de Gallis Boiis fuerat. Galli Turcos ex-
pulerant. Paterculius lib. 1. Cn. Manlio Vulfone, M. Fuluius Nobiliore Coss. Bo-
nonia deduxa colonia. Festus Bononiam municipium sui iuris appellat.
Plinius lib. 3. cap. 15. In regione 8. que determinatur Arimino, Pado, Apo-
nino intus, colonia Bononia Felsina vocitata, quum princeps Etrusci esset
Brixillum, Mutina, Parma, Placentia, Posponius Mela, lib. 2. cap. 2. vrbium
que procul à mari habitantur opulentissimæ sunt, ad sinistram Patavium,
Antenoris, Mutina & Bononia Romana coloniz.

LXV. COLONIA PISAVRVM

L iuius lib. 39. P. Claudio Pulchro, L. Porcio Licino Coss. anno 570. coloniz
duæ Pollentia in Picenum, Pisaurum in Gallicum agrum deduxa sunt,
fena iugera in singulos data, diuiserunt agros, colonosque deduxerunt necem
Triumui. Q. Fabius Labeo, M. & Q. Fuluius Flaccus & Nobilior: Paterculius
lib. 1. Quadriennium post Bononiam Pisaurum ac Potentia coloniz deduxa.
Plutarchus in Antonio. Prodigia ante bellum Actiacum fuisse, Pisaurum re-
bem non longè ab Hadria, in qua Antonius colonos deduxerat, hiata re-
absorptum petiisse.

LXVI. COLONIA POTENTIA alias POLLENTIA

H ac eodem anno cum Pisauo colonia deduxa est, vt Liuius & Velleius
tradunt.

LXVII. COLONIA MUTINA C. R.

L iuius lib. 39. Q. Fabio Labeone, M. Claudio Macello, Coss. anno 561. Muti-
na & Parma, colonia Romanorum ciuium sunt deduxa. Dna milia ho-
minum in agro, qui proxime Boiorum & Tuscorum fuerat. Octogena iugera
Parua,

Parma, quina Mutinae acceperunt. Deduxerunt Triumviri, M. Aemilius Lepidus, T. A. butius Caius, L. Quintius Crispinus. De hac colonia Polybius lib. 1. Cicero Philippica 7. Plin. lib. 3. cap. 15. & Pomponius Mela lib. 2. mentionem faciunt.

LXVIII. COLONIA PARMA C. R.

Hæc eodem anno quo Mutina colonia facta est, vt paulo ante vidimus.

LXIX. COLONIA SATVRNIA C. R.

Livius lib. 39. Q. Labeone, & M. Marcello Coss. Saturnia colonia ciuium Romanorum in agrum Calettanum est deducta. deduxerunt Triumviri, Q. Fabius Labeo, C. Afranius Strello, T. Semp. Gracchus. Ptolemæus lib. 3. cap. 1. Tuscorum mediterraneæ Saturnia colonia. Hanc coloniam inter eas præfecturas Festus enumerat, in quas præfecti quotannis à Prætorè vrbis mitti solebant.

LXX. COLONIA LATINA AQUILEIA.

Livius lib. 39. Q. Labeone & M. Marcello Coss. illud agitant in senatu, vt colonia Aquileia deduceretur, nec satis constabat, vtrum Latinam an ciuium Romanorum deduci placeret. Postremo Latinam potius coloniam deducendam patres censuerunt, Triumviri creati sunt, P. Scipio Nasica, C. Flaminius, L. Manlius Acidinus. Et lib. 40. P. Cornelio Cethego, M. Bratio Tamphilo Coss. anno vrbis 573. Aquileia colonia Latina in agro Gallorum est deducta. Tria milia peditum, quinquagena iugera, Centuriones centena, centena quadragena equites acceperunt, Triumviri deduxerunt, qui supra. Velleius: interiectoque triennio Aquileia & Grauisca. Plinius lib. 3. cap. 18. In 10. regione Italiae Venetia Natisso cum Tutro. Præfuentes Aquileiam coloniam 12. milia passuum à mari sitam, Carnorum hæc regio. Strabo lib. 5. & Ptolemæus lib. 3. cap. 1. eius coloniam meminereunt.

LXXI. COLONIA GRAVISCÆ.

Livius lib. 40. P. Cornelio Cethego, M. Bratio Tamphilo Coss. colonia Grauisca deducta est in agrum Etruscum de Tarquinienisibus quondam captum. quina iugera agri data. Triumviri deduxerunt, C. Calphurnius Piso, P. Claudius Pulcher & Caius Terentius Ister: eiusdem mentio Velleius & Frontinus: colonia Grauisca ab Augusto deduci iussa est, nam ager in absoluto tenebatur: postea Imperator T. Cæsar iugerationis modum seruandi causa lapidibus immensis Reipub. loca assignauit.

LXXII. COLONIA LATINA PISÆ.

Livius lib. 40. A. Posthumio Albino, C. Calphurnio Pisone Coss. anno 574. Pisanis agrum pollicentibus: quo Latina colonia deduceretur, gratia ab Senatu acta. Triumviri creati ad eam rem Q. Fabius Buteo, M. & P. Popillii Lenates. Ptolemæus lib. 3. eius coloniam meminit Festus, Pisas municipium sui iuris fuisse, scribit.

LXXIII. COLONIA LVCA C. R.

Livius lib. 41. C. Claudio Pulchro, Tit. Sempronio Graccho Coss. anno vrbis 577. Lucam colonia 60. 60. ciuium Romanorum sunt deducta. Triumviri deduxerunt: Publius Aelius, L. Agilius, Cn. Sicinius. Quinquagena & singula iugera & semilles agri in singulos data sunt. De Liguribus is ager erat, Etruscoque antequam Ligurum fuerat Patereculus, & post quadriennium Luca colonia deducta. Plinius libro tertio, cap. 5. In regione 7. Primæ Etruriæ oppidum Luca à mari recedens, quam Festus municipium sui iuris vocat.

LXXIV.

PAterculus lib. 1. Auximum missi coloni in Picenum ante triennium, quam Cassius censor à Lupercali in Palatium versus theatrum facere instituit, cui in demolendo eximia ciuitatis seueritas, & Col. C. C. C. reuoluit. Fuit annus vrbis 397. Sex. Iulio Cesare, L. Aurelio Orelle Coss.

LXXV. COLONIA FABRATERIA.

PAterculus lib. 1. Cassio Longino & Sextio Caluino Coss. anno vrbis 616. Fabrateria colonia deducta est. Frontinus de coloniis: Fabrateria muro ducta, iter populo non debetur. Ager eius iure ordinario est diuisus.

LXXVI. COLONIA SCYLACIUM.

PAterculus lib. 1. Cassio Longino, & Sextio Caluino Coss. 630. Fabrateria colonia deducta est. Et post annum Scylacium, Mineruium, Tarentum, Neprunia, Carthagoque in Africa prima extra Italiam colonia condita est. De Dertona ambigitur.

LXXVII. COLONIA MINERVIVM.

Eodem anno quo Scylacium auctore Velleio deducta colonia, anno vrbis 631. Q. Cæcilio Metello Balearico, T. Quintio Flaminio Coss.

LXXVIII. COLONIA TARENTVM.

ET hæc cum Scylacio & Mineruis colonia, vt tradit Velleius, deducta est. De qua Plutarchus in Gracchis ita scribit: C. Gracchus Tribunus plebis legem promulgauit, vt Tarentum & Capuam colonie deducerentur. Drusus vero eius collega, vt 12. fierent, quod Senatus probauit. Tacitus lib. 4. Nerone 4. & Cossio Cornelio Coss. Veterani Tarentū & Antium adscripti. Non enim vt olim vniuersæ legiones deducebantur cum tribunis & centurionibus, & suis cuiusque ordinis militibus. Strabo lib. 6. Tarentum, inquit, Romanorum colonia.

LXXIX. COLONIA NEPTVNIA.

Cum Scylacio, Mineruio, & Tarento colonia deducta est, auctore Velleio Anno vrbis 631.

LXXX. COLONIA IVLIA DERTONA.

ET hæc circa hæc tempora, vt tradit Paterculus, colonia facta est, de qua Plinius lib. 3. c. 5. Ab altero Apennini latere ad Padum annem Italiz diffluit omnia nobilibus oppidis nitent. Liburna Dertona colonia. Itia. Hæc regio ex descriptione Augusti 9. est.

LXXXI. COLONIA NOLA.

ANno vrbis 631. Q. Balearico & T. Quintio Flaminio Coss. quo C. Gracchus primum Tribunatum gessit. 12. vt ait Plutarchus, vel 10. vt Appianus lege Drusi tribuni plebis colonie factæ. in quarum singulas tria millia ciuium deducta, quibus deducendis, ipse præesse noluit, sed alios præfecit. Adicit Florus ex Livio in Epitoma lib. 60. C. Gracchus Tribunus plebis continuato in alterum annum Tribunatu legibus agrariis latis effecit, vt complures colonie in Italia deducerentur, & vno in solo dirute Carthagini quo idem ipse Triumvir creatus coloniam deduxit. Idem refert Appianus lib. 1. bellorum ciuilium. Quæ autem fuerunt ab auctoribus non produntur. Ego hæc fuisse opinor, Scylacium, Mineruium, Tarentum, Nepruniam, Dertonam, quas Velleius scribit hoc anno deductas fuisse. Item Nolam, Ariciam, Lanuinum, Abellinum, Ferentinum, Tarquinios, & extra Italiam Carthaginem. Nam hæc omnes vrbes paulo post colonias fuisse legimus, nec quando deductæ fuerint,

fuerint, apparet. Quæ quæ ante hæc tempora factæ non sint, reliquum est, ut eas hoc anno legibus Sempronia & Livia deductas dicamus, quarum vna fuit Nola, de qua scribit ex Livio Florus in Epitoma lib. 73. L. Cæsar consul male adversus Samnites pugnavit. Nola colonia in potestatem Samnitum, cum L. Posthumia pr. venit, qui interemptus est. Festus Nola municipium sibi iuris fuisse tradit. Frontinus de coloniis: Nola nunc ducta colonia Augusta Vespasiani Augustus deduxit iter populo debetur, P. 120. Ager eius militibus Sullanis fuerat assignatus, postea intercidibus inen furis colonis, ut familiæ est assignatus. Plinius lib. 3. cap. 5. Regio ea à Tyberi prima Italiae servatur ex descriptione Augusti, intus colonia Capua, Aquinum, Sueffa, Venafium, Sora, Theanum, Nola, Antiquus lapis.

LXXXII. COLONIA ARICIA C. R.

Lorus ex Livio in Epitoma lib. 30. Marius Antium, Aricium, Laninium colonias detrahit. Aricia autè ex antiquo municipio colonia facta fuerat.

LXXXIII. COLONIA LAVINIVM.

Hæc vtrique vna ex 12. coloniis hoc anno deductis fuit, de qua bello Maritico meminit ex Livio Florus lib. 30.

LXXXIV. COLONIA ABELINVM.

Abellinum, inquit Frontinus, muro ducta colonia lege Sempronia. Iter populo non debetur. Ager eius veteranis est assignatus, Velleius lib. 2. de C. Sempronio Graccho loquens, C. Gracchus tribunatum ingressus longe maxima & acriora repetens dabat civitatem omnibus Italiae, extendebat eam penè usque ad Alpes, diuidebat agros, verabat quæquam civium plus quingentis iugeribus habere, nova constituebat portoria, novis colonis replebat provincias, iudicia à senatu transferrebat ad equites, frumentum dare instituerat. Ex quibus verbis intelligo, Abellinum & reliquas colonias quam Frontinus lege Sempronia deductas scribit ex his 12. fuisse, quæ hoc anno ab ipso & Drasio tribunis plebis deductæ sunt.

LXXXV. COLONIA FERENTINVM.

Frontinus in lib. de coloniis Ferentinensis colonia lege Sempronia est assignata, sed quod ante in tribus centuriatis fuerat assignata, postea deficientibus veteranis iuxta fidem possessionis eam recensita, numeris vncialibus terminis sunt constituti. Livius lib. 34. Novum ius eo anno à Ferentinalibus tentatum, ut Latini, qui in coloniam Romanam nomina dedissent, ciues essent Romani. Sed hic de populis non de colonia.

LXXXVI. COLONIA TARQUINIÆ.

Tarquiniæ colonia lege Sempronia est assignata, cuius agri mensura in trigono variis locis est contenta. Ita Frontinus de colonia. Hanc coloniam Cicero pro Cæcinnâ municipium appellat.

LXXXVII. COLONIA EPOREDIA.

Paterculus lib. 1. Narbo Martius in Gallia. M. Porcio & Q. Martio Coss. anno vrbis 636. deducta colonia est. Post tres & viginti annos in Baciennis Eporedia. Marcio VI. Valerioque Flacco Coss. anno vrbis 654. Neque facile memoriam mandaverim, quæ nisi militaris colonia post hoc tempus deducta sit. Plinius lib. 3. cap. 17. in regione II. Transpadana Augusta prætoris iuxta geminas Alpium fauces Graias & Jecinas. His Pænos Graus Herculem transisse memorant, Oppidum Eporedia Sibyllinis libris à populo Romano conditam. Eporedicas Galli bonorum equorum domitores vocant.

LXXXVIII. COLONIA ALBA POMPEIA.

Anno ab vrbe condita 664. L. Iulio Cæsare, P. Rutilio Coss. qui primus belli

HH

Marius

XCI. COLONIA BRIXIA CÆNOMANORVM.

Hæc & ipsa ab eodem Cn. Pompeio Strabone Latina colonia deducta est, hæc postea cum reliquis coloniis Transpadanis à C. Casare dictatore civitate donata. De cuius magistratibus Questore, A. d. ii. Quadrumuiris uris fisco, Quadrumuiris quinquennialibus, Sextumuiris augustalibus mentione est in antiquis vrbis Epigrammatibus, haud multo tempore ante effossis.

XCII. COLONIA COMVM alias NOVOCOMVM.

Strabo lib. 5. Comum mediocris colonia erat, sed Pompeius Strabo Magni pater colonos restituit, eam Rhæti vastauerant. Cn. Scipio tria milia hominum addidit. Cæsar quinque milia, ex quibus quingenti Græci civitate donati. Hi nouum Comum vocauerunt. Appianus lib. 2. bellorum ciuilium. Cæsar Nouum Comum condidit in Alpibus, qui illic magistratum gessissent cives Romanos esse voluit.

XCIII. COLONIA LAVS POMPEIA.

Hæc colonia quamquam nullus, quod sciam, vetustus auctor mentionem faciat, proculdubio tamen à Cn. Strabone Latina colonia & ipsa Transpadanum deducta est, à quo & cognomen accepit.

XCIV. COLONIA ARRETIVM.

Hæc colonia ante Ciceronis tempora, & forte à Sylla militaris deducta fuit, de qua idem Cicero pro L. Murena sic scribit: Catilinam conflente colonorum Arretinorum, & Fesulanorum exercitu alacrem incedere, L. Flaccus lib. 77. L. Sulla ciuitatis statum ordinauit, exinde colonias deduxit. Frontinus Arretium muro ducta colonia lege Triumuirali. Iter populo non debetur, ager eius limitibus est assignatus. Et alibi, Colonia Arretina, lege Augusti cænsita limitibus Gracchanis, qui recturas maritimas & montanas spectabant, postea per cardines decimano & duodecimano est assignata, & numerus centuriarum manet, &c.

XCV. COLONIA FESVLÆ.

ET hæc, vt existimo à L. Sulla dictatore colonia deducta est, de qua Cicero pro Murena meminit. Quandoquidem ex Liuio Florus eum in consulatu deduxisse scribit.

XCVI. COLONIA BOVILLA.

Bovilla lege Sullana est circumdata. Iter populo non debetur, agrum eius ex occupatione milites veterani tenuerunt in sortem, Frontinus. Hanc Cicero Philippica 2. appellat municipium.

XCVII. COLONIA SVESSVLA.

Oppidum muro ductum, lege Sullana est deducta. Iter populo non debetur, ager eius veteranis militibus Sullanis in iugeribus est assignatus. Front. Hæc vetus præfectura & municipium sine suffragii iure fuit.

XCVIII. COLONIA POMPEIA.

DE hac colonia Cicero pro Sulla sic mentionem facit. Disiunxit Pompeianos à colonis, vt hoc dissidio ac dissensione facta oppidum in sua potestate esset, & Pompeianos haberet, quum ab hoc illa colonia deducta sit, & quum commoda colonorum, à fortunis Pompeianorum P. R. fortuna diuiserit, ita curus virisq; est. Has aut quinque colonias à Sylla deductas fuisse opinor, quod in multis coloniis militares fecisse creditur, atq; hæc ante Ciceronis ætatem iam coloniæ factæ fuerint. Florus lib. 77. Sylla cõsul colonias deduxit, & lib. 89. Sylla Nolam in Samnio recepit, 47. legiones in ægros easque deduxit, & eo his dimisit. Multisq; municipis, vt tradit Cicero pro Cæcinnia, ciuitatem ademit.

Paterculus Cæsar in consulatu (is enim gessit anno urbis 691. cum M. Bibulo) legem tulit, ut ager Campanus plebi divideretur. suo more leges Pompeio. Ita circiter 20. millia civium eo deducta, & ius his restitutum post annos circiter 142. quam bello Punico à Romanis Capua in formam præfecturæ redacta erat. Frontinus de coloniis. Capua muro ducta colonia Iulia, Felix iussu Imperatoris Cæsaris à 20. viris est deducta. Iter populo debetur P. C. ager eius lege Sullana fuerat assignatus, postea Cæsar August. in iuguribus militi pro merito diuidi iussit. Calatium oppidum muro ducta, iter populo debetur, P. 60. colonia Capuensis cum territorio suo à Sulla Felice adiuncta olim ob hostium pugnam. Cicero in Rullum 2. Neque te P. Rulle omnis illa M. Bruti atque auspicia à simili furore deterrent. nam & ipse qui deduxit, & qui magistratum Capuæ ceperunt, & qui aliquam partem illius deductionis, honoris, muneris attigerunt, omnes acerbissimas impiorum poenas peremerunt. Idem quum venissem Capuam coloniam deductam, L. Confidio & Sext. Saltio, quemadmodum ipsi loquebantur, prætoribus nam quum ceteris in coloniis dumuiri appellentur, hi se prætores appellari volebant. Et paulo post. Hinc illi decemufri, quum numerum colonorum ex lege Rulli deduxerunt, centum Decuriones, decem Augures, sex Pontifices constituerunt quos illorum animos, impetus, quam ferociam esse putaris? Idem Philippica 2. Consultuisti me per literas de Capua, tu quidem, sed idem de Casilino respondissem, possessio, ubi colonia esset, eo coloniam novam inde duce, negaui, in ea coloniam quæ esset auspicate deducta, dum esset incolumis coloniam novam iure deduci, colonos novos adscribi posse, rescripsi. Plinius lib. 3. cap. 5. Regio ea à Tyberi prima Italiae servatur ex descriptione Augusti. Intus colonia Capua à Capi dicta Aquinum.

COLONIA BOVIANVM VETVS.

Et hæc à Cæsare, utputo iam dictatore deducta est (nullus enim deinceps ita in eis digerendis temporis ordo accuratus servari poterit) de qua sic scribit Frontinus. Bovianum oppidum lege Iulia milites deduxerunt sine colonis. Iter populo amplius non debetur, quam P. 10. Ager eius per centurias & scamna est assignatus, Plinius lib. 3. c. 12. in regione 4. Italia Samnitium, quos Sabellos & Græci Samnitas dixerunt, colonia Bovianum vetus, & alterum cognomine Vndecumanorum.

COLONIA VEII.

Veii colonia priusquam oppugnaretur, ager eius militibus est assignatus ex lege Iulia. Postea deficientibus his ad vrbanam civitatem ad sociandos censuerat Divus Augustus, nam variis temporibus & à diuis Imperatoribus agri sunt assignati. Frontinus in lib. de coloniis.

COLONIA AVFIDENA.

Avfidena muro ducta colonia, iter populo debetur, P. 10. milites eam lege Iulia sine colonis deduxerunt.

COLONIA CASILINVM.

Cicero Philippica secunda in Marcum Antonium: Deduxisti coloniam Casilinum, quod Cæsar ante deduxerat omni auspicio iure turbato, Casilinum coloniam deduxisti, quo erat paucis annis ante deducta, ut vexillum videres, & aratrum circumduceres, cuius quidem nomine portam Capuæ bene perstrinxisti, ut florentis coloniam territorium minueretur. Hæc aurore Festo vetus præfectura fuit.

COLO-

COLONIA CALATIA

ET hæc à C. Cæsare deducta fuit, vt ex his Velleii verbis intelligitur lib. 2. Vbi de Augusto loquitur sic: Primum quæ à Calatia mox, Cætilino veteranos exciuit paternos, quorum exemplum sequuti alii breuè in formam iusti coere exercitus.

COLONIA LANUVIUM.

LANUVIUM colonia ex municipio vetere facta est: à C. Cæsare dictatore, vt tradit Frontinus, sic Lanuuium vero muro ductum colonia deducta à diuo Iulio. Ager eius in limitibus Augusteis pro parte est designatus in iustibus veteranis, & pro parte virginum Vestalium lege Augustiana fuit assignatus. Sed postea Imperat. Hadrianus colonis suis agrum assignari iussit.

COLONIA FORVM IVLII.

Hæc vt existimo, à Cæsare etiam deducta fuit, quod nomen ipsum declarat. De qua Ptolomæus lib. 3. cap. 1. sic meminit Carnorum mediterraneæ coloniz Forum Iulii, &c.

COLONIA IVLIA HISPELLA.

Hanc quoque à Cæsare deductam nomen ipsum indicat. Hæc etiam municipium dicitur.

COLONIA POLA alias PIETAS IVLIA.

ET hanc ex nomine à Cæsare deductam opinor, de qua scribit Plinius lib. 3. c. 19. In decima regione oppida Istriz ciuium Romanorum Agida. Parentium colonia Pola, quæ nunc pietas Iulia quondam à Colchis condita, abest à Tergeste centum millia passuum, mox oppidum Nefactium. Hæc autem sunt omnes coloniz militares, quas à Cæsare dictatore deductas, vel inuenimus, vel coniectura conieci potuerim.

COLONIA AQVINVM.

VT hæc eas colonias adiciam, quas à Triumuiris R. P. C. Lepido Antonio. Cæsare deductas fuisse inuenimus. Quarum prima ordine alphabetico est Aquinum, de qua ita scribit Frontinus: Aquinum muro ducta colonia, lege Triumuirali deducta, iter populo debetur, P. 80. Ager eius perennis militibus est assignatus. Plinius lib. 3. c. 5. In regione prima Italia colonia Capua, Aquinum, Suessa, &c. Tacitus lib. 17. sub Orhone. Sepositos per eos dies Cornelius Dolabella in coloniam Aquinatem. Hæc colonia municipium vocatur à Cicerone in oratione pro Plancio: Nam ante coloniam à Triumuiris deductam, municipium lege (vt opinor) Iulia factum fuerat.

COLONIA IUNONIA FALISCA ETRVSCORVM.

FRONTINUS, colonia Iunonia, quæ appellatur Falisca, à Triumuiris est assignata & modus iugerationis illi datus, in qua limites intercessi sunt, directi lege Agraria, Plinius libro 3. capite 5. in regione 7. Tulcia intus coloniz Falisca Argis orta, vt auctor est Caro, quæ cognominatur Etruscorum, lucus Feroniz, &c.

COLONIA FLORENTIA.

FRONTINUS, Florentia colonia deducta à Triumuiris assignata lege Iulia Centuriis, Cæsariana iugera, 200. per cardines & decumanos. Huius coloniz meminit Tacitus.

COLONIA FÆDATVRA.

COLONIA Fædatura ea lege qua ager Florentinus in Centuriatis singulis iugera, 200. termini lapidei, alii textales, alii molares, Eronunus.

Frontinus: Formias oppidum, Triumviri sine coloniis deduxerunt. Iter populo non debetur. Ager eius in absoluto reledit, pro parte in lacineis est assignatus. Finitur terminis siliceis & Tiburtinis. Hæc ante vetus municipium & præfectura fuit.

COLONIA TELESIA.

Telesia muro ducta colonia à Triumviris deducta. Iter populo debetur. P. triginta. Ager eius militibus Augusteis in nominibus est assignatus, Frontinus.

COLONIA TVDER FIDA.

Tvider Fida colonia ea lege, qua & ager Florentinus in Centuriatis singulis iugera, 200. Termini lapidei, alias faxei, alias molares. Frontinus.

COLONIA VENAFRVM.

Frontinus: Venafrum (inquit) oppidum Triumviri deduxerunt sine coloniis. Iter populo debetur ped. 20. Ager eius in lacineis limitibus intercellis est assignatus, sed summa morium iure templi ab Augusto sunt concessa. Plinius lib. 3. cap. 5. In regione prima Italiæ intus coloniz Capua, Aquinum, Suessa, Venafrum, Sora &c. Venafrum vero una ex his antiquis præfecturis à Festo fuisse refertur, in quas præfectos quorannis prætor mittere solebat.

COLONIA VOLATERRÆ.

Volaterræ colonia lege Triumvirali est assignata in Centuriis singulis iugera ducenta decimanis à cardinibus est assignata, quam omnes veterales in portionibus diuisam pro parte habuerunt. Frontinus.

COLONIA VLVBRA.

Vlubra oppidum à Triumviris erat deductum, postea à Druso Cæsare exstructum, ager eius in omnibus est assignatus. Iter populo non debetur. Frontinus.

COLONIA REGIVM.

Nunc colonias quas Cæsar Augustus deduxit, exponam, quarum fortissima fuit Regium, de qua Strabo lib. 5. sic scribit: Cæsar Augustus fugato ex Sicilia Sexto Pompeio, quem desertam urbem Regium reperisset, petulatos ex classe eius ibidem fecit colonos.

COLONIA ACERRÆ.

Acerræ muro ducta colonia Divus Augustus deduci iussit. Iter populo debetur, P. 90. Ager eius in iugeribus est assignatus. Frontinus. Hæc colonia vetus municipium & præfectura fuit.

COLONIA ALATRVM.

Alatrum muro ducta colonia Augustus deduxit. Iter populo non debetur. Ager eius per centurias & strigas est assignatus. Frontinus.

COLONIA ATELLA.

Frontinus: Atella muro ducta, colonia deducta ab Augusto. Iter populo debetur P. 120. Ager eius in iugeribus est assignatus. Atella vetus tum ante municipium, tum præfectura fuit.

COLONIA AVGVSTA TAVRINORVM.

Hanc cum Augusta prætoriam, Salassorum ab Augusto Cæsare deductam existimo, quando ipse auctore Strabone, egregia contra Salassos victoria populi eorum prope nomen delegerit, de quibus sic lib. 5. c. 17. scribit Plinius: In Trans-

In Transpadana regione II. coloniz ab Alpium radicibus Augusta Taurinorum antiquo Ligurum fl. spe inde nauigabili Pado, deinde Salassorum Augusta prætoria iuxta geminas Alpium fauces Graias atque Pœninas.

COLONIA AVGVSTA PRÆTORIA SALASSORVM.

DE hac præter Lium meminit Ptolemæus lib. 3. cap. 1. sic: Salassorum qui sub Insuibribus sunt ciuitates Augusta prætoria colonia.

COLONIA BOVIANVM VNDECVMANORVM.

HVC undecimam legionem post bella ciuilia ab Augusto deductam coloniam fuisse innuere videtur Plinius lib. 3. cap. 3.

COLONIA COPIÆ, alias THRUI.

STRABO lib. 6. Thurios Tarentini euersere, Romani colonos paucos deduxere, copiasque coloniam appellauerunt. Hanc ab Augusto deductam opinor post bellum Siculum.

COLONIA CORTONA.

Dionysius, qui sub Augusto vixit, Croton colonia Romanorum Cortona nuper appellata est. Hec in Tusciam erat.

COLONIA CVMÆ.

CVMÆ muro ducta colonia, ab Augusto deducta. Iter populo debetur pedes 80. Ager eius in iugeribus veteranis pro merito est assignatus iussu Claudii Cæsaris. Frontinus: Vetus aliquando municipium, aliquando præfectura hæc colonia fuit, Festo & Lio iustoribus.

COLONIA FANVM FORTVNÆ, ALIAS Iulia Fanestris.

HANC ab Augusto deductam nomen declarat, quando in Tranquillo auctore duodeciginta colonias deduxerit. Plinius lib. 3. cap. 13. In regione 6. colonia Fanum Fortunæ Pisaurum. Pomponius Mela lib. 2. cap. 2. A Pado ad Anconam transitur Raucnam, Ariminum, Pisaurum, Fanestris colonia, flumen Metaurus atque Athesis.

COLONIA NVCERIA.

NVCERIA Constantina muro ducta colonia. Deducta iussu Imperatoris Augusti, iter populo debetur P. 60. Ager eius limitibus Iulianis lege Augustana militibus est assignatus, & alibi in absoluto resedit. Linius lib. 27. Nucerninos quærentes, vbi habitarent Nuceria deleta Atellam, quia id maluerant. Atellanis Galatiam migrare iussis transiit M. Marcello, & M. Læuino Goff. Ptolemæus lib. 3. c. 1. Umbrosum qui sunt supra Tuscos Nuceria colonia, postea Picentinorum Nuceria colonia.

COLONIA ORIENTVM.

ORIENTVM colonia lege Augusti censita est limitibus Græchanis, qui reliquas maritimas & montanas spectant, postea per cardines decumanos & duodecumanos assignata est. Frontinus.

COLONIA PRIVERNVVM.

PRIVERNVVM oppidum muro ductum coloniam militibus deduxit Imperator Cæsarsine colonis. Iter populo debetur, P. 30. Ager eius pro parte cultus iugeribus est assignatus. Cæterum in lacineis, vel in absoluto remansit. Frontinus: Priuernum vetus municipium & præfectura ante fuit, auctore Festo.

Strabo lib. 5. Ariminum Vmbrosum colonia, vt Ravenna, sed vtraque Romanos habet inquilinos. Hac ab Augusto instituta est, quam classem in eius portu instruxit, quæ Hadriatico sinu tuendo excubaret.

COLONIA TERGESTE.

Hæc ab Augusto deducta est, de qua Plinius lib. 3. cap. 18. in 10. regione Italia. Tergestinus sinus colonia Tergeste 33. mille passuum ab Aquileia, Ptolemæus lib. 3. cap. 1. Istriæ post flexum Hadriatici intus Tergeste colonia.

COLONIA THEANVM SIDICINVM.

Frontinus: Theanum quod & Sidicinum, colonia deducta à Cesare Augusto. Iter populo debetur P. 85. Ager eius limitibus metris omnibus est assignatus. Plinius lib. 3. cap. 5. In regione prima Italia coloniarum Capua Aquinum, Suessa, Venafium, Sora, Theanum, Sidicinum & Noia. Hæc autem sunt coloniarum quas pro constanti Augustum Casarem deduxisse inueni. Sequuntur hæc 3. præterea coloniarum à Nerone Claudio, fratre & Druso Casare, & Nino Tyberii imperat. factæ, de quibus scribit Frontinus.

COLONIA ATINA.

Atina muro ducta colonia, deduxit Nero Claudius, iter populo non debetur. Ager eius pro parte in lacineis est assignatus, Frontinus.

COLONIA ANAGNIA.

Hæc ex municipio à Druso Casare deducta colonia est, de qua ita scribit Frontinus: Anagnina muro ducta colonia Drusi Casaris populus deduxerat, iter populo non debetur. Ager eius per stigas est assignatus. Hac colonia municipium vetus & præfectura ante fuerat.

COLONIA CALAGNA.

Calagna muro ducta colonia iussu Drusi Casaris populus deduxit, iter populo non debetur. Ager eius Veteranis est assignatus, Front. de colonis.

COLONIA INCERTO TEMPORE DEDUCTA. Colonia Abella.

Abella municipium coloniarum, vel familiarum Imp. Casaris Vespasiani iussu acceperunt. Postea in lacineis ager eis in iugeribus militi est assignatus, iter populo debetur.

COLONIA ÆSIS.

Huius coloniarum non nisi in vetustis epigrammatibus mentionem extare didici.

COLONIA ANCON, alias ANCONA.

Plinius lib. 3. cap. 19. Quarta regione Piceni Numana à Siculis condita, ab eisdem colonia Ancon appositâ promontorio Cumeri in ipso sicentis litore cubito.

COLONIA APVLESIVM.

Huius coloniarum tantum vetus lapis meminit.

COLONIA ASCVLVM.

Plinius lib. 13. cap. 74. In quinta regione Piceni Cupra oppidum, castellum Firmianorum, & supra id colonia Asculum Piceni nobilissima. Asculum Cicerio pro Sulla municipium vocat.

COLO-

COLONIA ASTA.

Ptolemæus li. 3. cap. 1. in Liguria, Aſta colonia.

COLONIA BRIXILLVM.

Plinius lib. 13. c. 15. In octauâ regione coloniz Bononia. Brixillum, Mutina. De hoc oppido plura ſcribit Tacitus lib. 17. 19. ciade Othonis inſigne.

COLONIA CÆDITIA.

Vetus epigramma tantum hanc coloniam commemorat.

COLONIA CAPIS.

Capis coloniz pro æſtimo vbertatis, & naturæ locorum ſunt agri adſignati. Nam termini in variis locis ſunt poſiti, Frontinus.

COLONIA CONCORDIA.

Plinius lib. 3. cap. 19. in decima Regione Venetia colonia Concordia, Ptolemæus l. 3. cap. 1. Carnorum mediterraneæ coloniz, Forum Iulii, Concordia, Aquileia.

COLONIA GABII.

Lapis vetus extat Zagaroli, quod oppidum olim Gabios fuiſſe creditur. Hanc Cicero in Philipp. 2. municipium vocat.

COLONIA IſTONIVM.

Thuius coloniz mentio eſt in vetuſta quadam inſcriptione.

COLONIA LAVROLAVINIVM.

Autolauium lege & conſecratione veteri manet. Ager eius ab Imperat. Velpaſiano, Traiano & Hadriano, in lacineis eſt adſignatus, iter populo nõ debetur, Frontinus de coloniis.

COLONIA LVCVS FERONÆ.

Plinius lib. 3. cap. 5. in regione ſeptima. intus coloniz Faliska Hetruſcorum, Lucus Feroniz, Ruſellana, Senenſis, Sutrina.

COLONIA LVPIA.

Vetus inſcriptio.

COLONIA NEAPOLIS.

Vetuiſta epigrammata.

COLONIA PAMPIA.

Vetus inſcriptio.

COLONIA PRÆNEſTE.

Agellius lib. 16. c. 19. D. Hadrianus in oratione quam de Italicenſibus, vnde ipſe ortus fuit, in ſenatu habuit. Præneſtinos referit maximopere à Tib. Im. petuiſſe, oratſeq; vt ex colonia in municipii ſtatu redigeretur, idq; illis Tibenium pro referenda gratia tribuiſſe. quod in eorum ſimb. ſub ipſo oppido ex capitali morbo reualuiſſet Feſtus Præneſte municipium ſui iuris vocat.

COLONIA REGIVM LEPIDI.

Ptolemæus lib. 3. c. 1. in Gallia togata Regium Lepidi colonia.

COLONIA RVSELLANA.

Plinius lib. 3. c. 5. huius coloniz in Tuſcia mentionem fecit.

COLONIA SAPHINVM.

SAPHinum oppidum muro ductum, colonia ab Imperatore Nerone Claudio eſt deducta. iter populo debetur, P. 50. Ager eius in Auguſteis, centuriis eſt adſignatus, Frontinus.

COLONIA SALPIS.

Huius coloniz meminit Frontinus in libro de coloniis. Salpis muro ducta colonia, &c.

HH s COLO-

Plinius li. 3. c. 5. In regione 7. Vtriusque colonia, Falisca, Lucus Feronia, Rusellana, Senensis, Sutrina.

Antiqua inscriptio. COLONIA SENVSIA.

COLONIA TOLLENTINVM.

Tolentini vetus inscriptio adhuc extat. Tolleminatium in Ficeno mentit Plinius lib. 3.

COLONIA VERVLÆ.

Verula oppidum muro ductum, ager eius limitibus Gracchanis in nominibus est assignatus, ab Imp. Nerua colonia est redditus. Frontinus in libr. de coloniis. Atque hæc sunt omnium coloniarum ciuium Romanorum. Latinarum & militarium nomina. quas a Romulo vsque ad imperii exitum deductas fuisse intra Italiam, apud veteres auctores, vel inscriptiones inuenimus. Quarum pars maior ordine temporum seruato, digesta est. Has vero posteriores, quarum tempora inuenire non potui, vna ordine alphabetico subiunxi.

Præfektus annona. L. Minutius præfektus annona crearet] Extraordinarium fuisse hunc magistratum, annotat Onuphrius in commentariis suis de ciuitate Romana. Sæpius enim, vt quæque negotia occurrerant, quæ extraordinariam curationem requirere videbantur, ita alii atque alii magistratus creabantur. Hunc tandem ordinarium Augustum fecisse tradit Tranquillus, qui eum curatorem frumenti populo diuidendi vocat.

Lanatus. Lanatus erat cognomen] A cana languine crescente. Vnde etiam Capitolinus Lanatus est dictus. Sic quoque Columella de re rustica vvas amineas lanatas, à nascente languine vocat.

Serullium Halam] Sic à fædo oris halitu cognominatum, vt Alex. ab Alex. lib. 1. c. 9. scribit.

Bilibra farris] De lectione huius loci vide notata per Glareanum & Sigonium. Non male vero legi posse videtur bilibra auferendi casu, sicut & scilabra legitur apud Celsum lib. 4. annotante id Budæo lib. 5. de assæ. Cæterum & id hoc loco sciendum, veteres frumentum non solum metiri, sed & appendere solitos. Hinc illud Horatianum:

--- Cui satis vna

Farris libra foret, tenui sic tanque pistillo.

Vide Tornebum lib. adueti. 2. c. 13.

Equimelum. Equimelum est appellatum] Plerumque n. Romani eorum bona, quos pro criminibus oppido grauius supplicio affecerant, publicarunt, adeoque solum æquerant, mutatis locorum nominibus. Sic cum Marcellus quidam nequam & criminofus, propter atrocitiam & sordes vitæ capitali supplicio poenas dedisset, bonis publicatis, ex ipsius domo macellum edificauit. Meminitus præterea Vitruuii Vaccii, cuius in Palatio domus, ob regnum affectatum publicata & enersa, cui Vaccii præta nomen dederunt. Vide Alexand. ab Alex. li. 3. cap. 13. Fuit autem Equimelum inter Velabrum & Capitolium ad tabernas laneas, vt est apud Valerium Maximum lib. 6. ca. 3. Alex. ab Alex. vbi supra. Varronem lib. 4. de lingua Latina. Nota vero hic exemplum libidinis imperandi, poenarumque male affectati regni.

Fidena colonia. Fidenæ vrbs, vel oppidum potius, in quarta Italia regione, inter Anienem & Tyberim quadraginta stadiis ab vrbe distans, teste Dionysio, cuius meminit Strabo li. 5. Plinius lib. 3. c. 5. & 12. Volaterranus lib. 6. cap. 1. Geogra.

Cede raptor a ius gentium } Legationem quippe, perinde vt rem facram, veteres habuerunt, cui Deum Mercurium (quem Deorum nuntium finxit ventus) praedicabant. Ideoque si qui legati populi Romani, qui iure gentium sancti sunt, a quouis populo aut natione violati forent, vt hi dederentur, qui contra ius gentium temere violassent, per Peciales cauebatur. Qu, de re lege Alexandrum ab Alex. libro 5, cap. 3. Hinc & Caesarem verentis contra ius gentium legatis, non virtute, sed dolo, de Germanis victoriam consequutum, M. Cato, tam pro ea victoria supplicatio decerneretur, hostibus dedendum censuit, vt pro ciuitate perfidiam expiaret, prout auctor est Plutarchus in vita Caesaris.

Asper elus Cossus } Festus eos qui rugosi sunt, & aspera facie, Cossos vocant scribit a similitudine vermium, qui ligno nutriuntur, & apud Phryges Pontique accolas (teste Plinio lib. 17, cap. 22.) pro delicatissimiis cibis sumuntur, & hinc quoque Cossaria Caesaris vxor dicta est, cuius Tranquillus in Caesare meminit. Ceterum de militari fortitudine Cossii, praeter Luilium Plutarchus in Romulo, Plinius lib. 16, ca. 3. Valer. Max. lib. 3, cap. 2. Sabellicus lib. 5. Ennead. 3.

Secunda spolia } Ter enim tantum spolia optima Ioui delata legimus, primum a Romulo vrbis parente, cum Aetionem vicit. Deinde post Romulum 313. anno a Cossio victo Latte. Vltimo a M. Marcello, qui Gallorum duces fudit, teste Plutarcho in Romulo, & Alex. ab Alex. lib. 1, c. 14.

Templum Feretrii Iouis } Quod fuit in vertice montis Capitolini, a Romulo post bellum Centenarium exstructum. Qua de re supra li. i. diximus.

Agere Cuniculum } Clam subter terram fodere, eamque fodiendo tollere hinc cuniculus bellare dicitur qui non aperta vi, sed dissimulante ac dolis rem gerit. Contra, qui palam agit, quod agit, machinis agere dicitur. Hinc Martialis:

Gaudet in effusis habitare cuniculus antri,

Ostendit actras histibus ille vias.

At Voltumna } Hanc Hetruscorum Deam fuisse, ex hoc Liuii loco apparet. Videndum tamen, an potius Vertuna legendum sit, vt Vertunus. Prout an notant Gyraldus historiae Deorum syntag. 1.

Duplicataque censu ararium fecerunt } Asconius in diuinationem Ciceronis, de notis censu loquens, ita inquit: Regedis moribus ciuitatis ceniores quinto quoque anno creari solebant. Hi prius ciues sic notabant, vt qui senator esset, senatu eiiceretur, qui eques Romanus equum publicum perderet, qui plebeus in Censum tabulas referretur, & ararius fieret. Ararium vero ficti erat, nullum aliud ius ciuitatis in Centuria, atque adeo in tribu retinere, quam vt pro capite suo tributi nomine ara penderet, ita, vt qui ararius factus esset, is non solum suffragio vrbano, sed etiam stipendiis militaribus spoliatus esset. Quod vero ararii a militaribus stipendiis essent repulsi, ex Liuii loco, qui est in principio septimi, vbi de Atellanis scribit, cognoscitur. Et hinc patet Varonem recte dixisse, censorem esse, ad eius censionem, hoc est, arbitrium conferretur populus. Et Feito censores dictos, quod tantum rem suam quisque aestimare solitus sit, quantum illi censuerint, cum saepius censum multiplicarent, vt hic videte licet, illa tamen a quietate admissa, vt releuetur is, qui in tabulis publicis, delato modo ex certis causis frui non possit, prout Volturnus de censibus eam censendi rationem fuisse demorstrat.

Ne cui album vestimentum } Huius legis vim auctoritatemque nullam fuisse, innumera de candidatis exempla docent, qua videre est apud Manutium, in libro de legibus Romanis.

Orbem voluente } Id est, in orbem consistentes, vt Caesar libro 5. de bello Gallico loquitur (inquiens) iusserunt pronuntari, vt impedimenta relinquerent.

In orbem pugnant. rent, atque in urbem confisterent, id est, in orbem pugnant. In orbem vere pugnant solet, cum vndiq; metus est, aut cum pauci à pluribus se circumventos vident, vt militum terga tuta sint. Alibi Lilius id vocat in orbem se tutari, hoc eodem libro, Græci *επιφθορα* hoc dicunt.

Trifstis nota. *Trifstus nullis trifstis nota* Trifstem notam dixit, quod nulla crudelitas infamia aipertus sit, vt notat Erasmus in proverbio: Creta notat, & tullius in Proverbio: Trifstis litera. Vbi docet ex Aconio D. fuisse literam damnationis. T. abolitionis. N. L. ampliationis.

Multatitia leges. *Legem de multatitia estimatione* Tres leges de re multatitia lata fuisse inueniuntur. Ex quibus primam tulit Sp. Tarpeius Capitolinus, & A. Aterius Pontialis coll. Vnde etiam ipsa lex, tam Tarpeia, quam Aterina dicitur. Quare autem lata sit, ostendit Gellius lib. 11. ca. 1. Alteram autem legem festus latam scribit, de modo multatitiam à T. Menenio Lanato, & P. Sextio Capitolio, coll. biennio postquam Aterina lata est. Tertia est ea, cuius hic Lilius meminit. Vtrum autem hi consules estimationem ex lege Aterina constitutam mutauerint, aut ipse Lilius circa hæc tempora describens negligentior multis accusatus, quod Aterino & Tarpeio tribuendum erat, his attribuerit, Zalus in suo legum antiquarum Catalogo affirmare nequit.

Traxit virtus exciatur. *Magna conatus magna premia* Nam honos virtutem & artes alit. Vnde recte Aristoteles scribit, honorem esse præmia virtutis. Et Solon Salaminiis interrogatus, quid magis ad Reipubl. salutem proficeret? Respondit, si boni præmiis inuitantur, mali autem pœnis coercerentur. Cicero ad Brutum, & Aristoteles interrogatus, quæ res portenderet ciuitatis exitum: Quom in his, inquit, nullum esse potest bonorum ac malorum discrimen. Sentiens, eam Rem, non posse consistere, vbi nec honos esset virtuti, nec pœna sceleribus. Et hoc est, quod apud Homerum stomachatur Achilles: *οὐδ' ἴψ' ἠμῶν*. Et Lyfander interroganti Perse, quam Rempublica maxime probaret, eam, inquit, in qua fortibus viris ac meticulosis, congrua vtrisque redduntur. Sentiens virtutem inuitari præmiis, ignauos excitari ignominia. Theophrastus quoque, interrogatus, quidnam Rempubl. confirmaret? Respondit: Beneficentia, præmiis & pœna. Vide & alia in hanc sententiam notata ab Erasmo in Chaliad. Artes honos alit.

Fortem ac strenuum aliquem existo e ex plebe Vide quam plurima in hac sententiam apud Iuuenalem, vbi inquit:

Venies de plebe togata,

Qui intris nodos Er legum anigmata soluat.

Vbi nihil aliud in tota Sorgia ostendit, quam etiam ex infima plebe quatuor plurimos virtute præclaros prodidisse. Verum hæc frustra nostro tempore nostris Cyclopibus atque Harpyis occiduntur.

Capua unde dicitur. *Capuam ab campestri agro* Variæ de constructione Capuæ sententiæ afferuntur, Seruius à Tufcis, qui omnem fere Italiam subiugauerunt conditam scribit, cum hunc Virgilii in lib. 8. versum explicat:

Et Capys hinc nomen Campana ducitur urbi.

Suetonius in dictatore Capys conditoris sepulchrum Capuæ fuisse indicat, in quo à colonis deductis tabula reperta fuit, quæ Cælan mortem denuntiari. Ad quod & Lucanus lib. 2. accedit. Plinius lib. 3. cap. 5. Capuam ab vdecimo campo dictam inquit, quod quomodo ibi intelligendum sit, Hieronymus Barbarus annotat. Strabo autem li. 5. quod duodecimvrbium caput esset dictam putauit. Quicquid rei sit, constat præter vrbem huius hodie nihil extare.

Quæstoribus vrbis auctores. *Traxerit duos vrbis auctores* De origine quæstorum mire inter se variant auctores, vt late ostendit Onuphrius in commentariis lib. 1. Faforum. Primo vere

vero deligebatur a consulis, ut scribit Cornelius Tacitus libro. 2. Mansit au-
tem (inquens) consulis potestas deligendi quæstores, donec eum quoque
honorem mandaret populus, creatique primum Valerius Potirus, & Mam-
milius 13 anno post exactos reges, ut rem militarem comitarentur. Plutar-
chus vero in vita Poplicæ & Zonaras scribunt, eum pecuniæ tractationem
illis mandasse, ne consulum per eam potestas augetur, tum primum quæ-
stionibus designatis. Nam publicæ pecuniæ præpositi ærarii curam habebant,
à quare dicitur ut tradit Varro lib. 4. de lingua Latina.

Ampliatio Ampliati sunt, quorum damnatio differatur, aut quia coram si-
derati testes sunt, & cum illis testes comitandi, aut quia nondum plane li-
quere, aut de crimine, aut de pœnæ modo. Non liquere de causa dicebant,
quando probationes & argumenta non satis erant idonea ad diiudicandam
causam. Quid vero Comperendinatio ab ampliatio differat, tradit Torne-
bas li. 1. Aduers. ca. 3. ostendens comperendinationem lege Serullia in iudici-
um repetundarum introductam, ut etiam si prima actione iudici liqueret eam
damnatum esse, tamen ei condemnare non liceret. Lex enim Serullia indu-
xit comperendinationem, ne primo indicaretur, id est, ut bis causa diceretur,
ac comperendinatio altera, id est, secunda est actio. Et hanc explicationem at-
tingit Alconius, cum scripsit. Comperendinatio utriusque partis recitatio est, id
est, ut Tornebus interpretatur, cum iterum à præcone citantur ut adsint, qui
priori actione citati fuerant.

*Amplia-
ti qui?*

*Compe-
rendina-
tio quid?*

*Defungit
morbo.*

*Senato-
res soli o-
lim legati*

*Sacra-
mentum*

*Militaria
supendi-
um.*

*Denarii
affirmatio*

Nequei sub erate De hac loquendi forma vide supra.

Defuncta ciuitate Id est, cum ciuitas à morbis liberata esset, Budæus in priori-
bus annotat.
Non plus singulis senatoribus] Vetere siquidem in Ætate, publici populi Romani
nummi cum mandatis ad exterarum nationes ex solo ordine senatorio mitteban-
tur. De vicinis Reipub. temporibus, vix vlla veterum auctoritas extat. Nam
Liuus in Æt. lib. 31. consilia patribus commissum esse scribit, ut quem vide-
retur ex his, qui extra senatum essent, legatum mitteret ad bellum regi indi-
cendum. Atque etiam Imperatores nonnunquam sibi legasse in æquetri or-
dine adhuc constitutos certum est.

Nemo in iuris sacramento diceret] Dicere sacramento, ut Budæus in prio-
ribus annotationibus tradit, sermo est antiquorum, & hoc in loco dicere, meo di-
pro destinare & dicere accipi potest. Hoc enim etiam dicere significat teste
Nonio.

Stipendium miles de publico acciperet] Recte inquit miles, neque enim eodem
anno equites, quo pedites stipendium acceperunt, sed in Anxure capto, illi
fuerit, haud proclue dictum est Polybius enim diurnum peditis quantum obo-
los duos statuit. Centurionis duplex. Equitis drachmam, quæ eadem fere est
apud Græcos, ac denarius apud Romanos. Postremorum autem temporum
consuetudine diurnum peditis Romani stipendium fuisse denarium, ex Ta-
citi lib. 1. apparet, ubi Percegnius miles conqueritur denis in diem assibus a-
rimam & corpus a stimare, hinc vestem, arma, tentoria, hinc facultiam cen-
tentionum, & vacationes munerum redimi. Denarius autem decem assibus
æstimatus est, atque semper in militari stipendio pro decem assibus da-
tur, quamuis bello Punico secundo placuisset, ut sexdecim assibus permuta-
retur, ut tradit Plin. lib. 33. c. 3.

Et græue plaustra] Et græue, inquit Festus, dictum à pondere, quia
dent omnes singuli pondo libræ. efficiebant denarium ab hoc ipso numero
dictum. Porro vero ex his Liuus verbis apparet, cur æra merere milites
dicantur, curque ærarium dictum sit, ab ære scilicet graui, nondum argen-
teo namque percussio. Inde infra lib. 6. hæc locutio: Rem creditori palam sol-
uit.

uit, liberaque & ære liberatum emittit: de Manlio loquens, ut id Budæus lib. 5. de ælle annotat. Fuit autem hic ordo rei nummarie, ut primum Romanis ære grauius est, nummo rudi & informi vsi fiat, postea ære signato, quod fuit sub lexro demum rege. Deinde argento signato anno vrbs 487. teste Plinio, lib. 31. his verbis: Argentum signatum est anno vrbs quingentesimo octogesimo quinto. Q. Fabio consule, quinque annis ante primum bellum Punicum, & placuit denarius pro decem libris, quinarus vero quinq., sestertius pro dupondio.

IN LIBRVM V. ANNOTATIONES EX VARIIS DOCTORVM MONVMENTIS excerptæ.

D donum inimicorum verens illitum] Alludere videtur ad vetus proverbium, hostium munera, non munera. De quo vide Erasmus in eodem.

Sub pellibus durare.

Id eo dicitur, quoniam militum tentoria pellibus obtegerentur. Vnde & sub pellibus esse dicebantur. Lilius lib. 37. Aut sub pellibus milites habendos fore. Huc spectat Celsus de suppellectilibus legens. Labeo (inquit) originem fuisse suppellectilis putat, quod olim is, qui in legionem proficiscerentur, locari solerent, quæ sub pellibus viui forantur.

Hostimentum.

Nec opera sine emolumento] Conuenit hæc sententia cum proverbio illi: Hostimentum est opera pro pecunia. Quæ admonet, nihil gratuitum esse debere, sed officium beneficio pensandum. Hostimentum autem, auctore Festo Pompeio, beneficii pensatio est à prisco verbo hostiæ, & redoluit, quod est paria referre.

Aues aëneæ.

Sicut æneæ aues] & stina aues Lilius sunt, quas videmus & stare, hyeme non videmus, cum vellereant, vel autumno hinc auolent, in diuersas plagas, Torneb. li. 24. aduers. cap. 33.

Fustuarium quid sit.

Fustuarium meretur] Fustuarium quidam fustigationem interpretantur, ut annotat Cælius li. 10. c. 5. lect. antiq. Polybius auctor est in l. 1. c. 10. polit. Quo in primis suppliciorum genera fuisse in militiæ disciplina, decem rationem, illi est, & fustuarium. Modestinus quoque iureconsultus inter poenitentia militares fustium castigationem recenset.

Vinea.

Vinea non tantum iam in uulga] Vinea & machinæ militares, quæ cuiusmodi sint, & quomodo parentur, docet Flavius Vegetius li. 4. cap. 15. de re militari.

Censu equitum.

Quibus census equitum erat] Fuit autem equestris census senatorio minor, nimium sextertium quadringentorum millium. Quadringenta vero millia equites esse censos, ante initium belli ciuilibus, Suetonius de Cæsare ad Rubiconem exercitum loquente testis est. Idem quoque Augusto imperante sextertium Horatius in 1. epist. indicat, cum cecinit:

Si quadringentis sex septem milia defunt Plebs erit.

In legione quis.

Seniores etiam coacti nomina dare] In legione namque non nisi ingenui, & ex ingenuis nisi iuniores, & ex iunioribus, nisi qui in quinque classibus censerentur, & iudicæ artis expertes essent, ordine censerentur. Vnde serui Libertini, pueri seniores, capite censi & histriones ad arma non vocabantur, nisi in dubiis Reipublicæ rebus necessitate cogente. Sic bello Hertzico & Samnitico libertinos lib. 10. 1. ello Punico secundo seruos centuriatos Lilius li. 27. scribit.

Lilius

